

ANIMALISTIČKI FRAZEMI U SLAVENSKIM JEZICIMA

MEĐUNARODNI ZNANSTVENI SKUP
21. – 22. ožujka 2014.

PROGRAM SKUPA I
KNJIGA SAŽETAKA



FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ANIMALISTIČKI FRAZEMI U SLAVENSKIM JEZICIMA

Knjiga sadrži sažetke 43 referata za međunarodni znanstveni skup koji se održava 21. i 22. ožujka 2014. u Zagrebu u okviru potpore koju je istraživanju *Animalistički frazemi u slavenskim jezicima* Sveučilište u Zagrebu dodijelilo u studenome 2013. godine. Na skupu ukupno sudjeluje 49 znanstvenika, 22 iz Hrvatske i 27 iz inozemstva.

SUDIONICI SKUPA

1. Branka Barčot (Zagreb, Hrvatska)
2. Mirosława Białoskórska (Szczecin, Poljska)
3. Ivana Čagalj (Zagreb, Hrvatska)
4. Ana Ćavar (Zagreb, Hrvatska)
5. Mária Dobříková (Bratislava, Slovačka)
6. Renata Dźwigoł (Krakov, Poljska)
7. Oleg Fedoszov (Budimpešta, Mađarska)
8. Željka Fink (Zagreb, Hrvatska)
9. Anđela Frančić (Zagreb, Hrvatska)
10. Ivana Franić (Zagreb, Hrvatska)
11. Karina Giel (Poznanj, Poljska)
12. Martina Grčević (Zagreb, Hrvatska)
13. Anita Hrnjak (Zagreb, Hrvatska)
14. Nataša Jakop (Ljubljana, Slovenija)
15. Zrinka Jelaska (Zagreb, Hrvatska)
16. Mateja Jemec Tomazin (Ljubljana, Slovenija)
17. Svetlana Kmecová (Bratislava, Slovačka)
18. Ljiljana Kolenić (Osijek, Hrvatska)
19. Ewa Komorowska (Szczecin, Poljska)
20. Edyta Koncewicz-Dziduch (Krakov, Poljska)
21. Erika Kržišnik (Ljubljana, Slovenija)
22. Mário Kyseľ (Bratislava, Slovačka)
23. Maslina Ljubičić (Zagreb, Hrvatska)
24. Alisa Mahmutović (Sarajevo, Bosna i Hercegovina)
25. Mira Menac-Mihalić (Zagreb, Hrvatska)
26. Ewa Młynarczyk (Krakov, Poljska)
27. Emilija Nedkova (Ruse, Bugarska)
28. Maja Opašić (Rijeka, Hrvatska)
29. Gergana Petkova (Plovdiv, Bugarska)

30. Bernardina Petrović (Zagreb, Hrvatska)
31. Neda Pintarić (Zagreb, Hrvatska)
32. Slavomira Ribarova (Zagreb, Hrvatska)
33. Svetla Ruskova Đermanović (Plovdiv, Bugarska)
34. Adrianna Seniów (Szczecin, Poljska)
35. Dubravka Sesar (Zagreb, Hrvatska)
36. Vera Smole (Ljubljana, Slovenija)
37. Nina Spicijarić Paškvan (Rijeka, Hrvatska)
38. Irena Stramljič Breznik (Maribor, Slovenija)
39. Milina Svítková (Bratislava, Slovačka)
40. Joanna Szerszunowicz (Białystok, Poljska)
41. Agnieszka Szlachta (Szczecin, Poljska)
42. Eva Tibenská (Trnava, Slovačka)
43. Marija Turk (Rijeka, Hrvatska)
44. Urška Valenčič Arh (Ljubljana, Slovenija)
45. Ana Vasung (Zagreb, Hrvatska)
46. Katerina Veljanovska (Skopje, Makedonija)
47. Ivana Vidović Bolt (Zagreb, Hrvatska)
48. Maria Wtorkowska (Ljubljana, Slovenija)
49. Mia Žustra (Zagreb, Hrvatska)

PROGRAM SKUPA

Petak, 21. ožujka 2014.

9.00 OTVORENJE SKUPA

Predsjedatelji: **Željka Fink i Neda Pintarić**

Plenarna izlaganja

9.15

Joanna Szerszunowicz (Białystok, Poljska)

DEFINICJA KOGNITYWNA JAKO SKŁADNIK OPISU LEKSYKOGRAFICZNEGO ZWIĄZKÓW FRAZEOLÓGICZNYCH Z KOMPONENTEM ANIMALISTYCZNYM

9.45

Oleg Fedoszov (Budimpešta, Mađarska)

ВОШЬ НА АРКАНЕ, БЛОХА НА ЦЕПИ
(ВНУТРЕННЯЯ ФОРМА ЗООНИМНЫХ ФРАЗЕМ)

Predsjedatelji: **Erika Kržišnik i Marija Turk**

11.00

Marija Turk, Nina Spicijarić Paškvan (Rijeka, Hrvatska)

KONTRASTIVNA RAŠČLAMBA KAO POSTUPAK OTKRIVANJA PODRIJETLA FRAZEMA (NA PRIMJERU FRAZEMA SA ZONIMSKOM SASTAVNICOM)

11.15

Erika Kržišnik (Ljubljana, Slovenija)

ZOONIMI V SLOVENSKIH FRAZEOLÓŠKIH PRIMERAH

11.30

Mateja Jemec Tomazin (Ljubljana, Slovenija)

KDAJ JE DOBRO POSTATI TRMAST KOT VOL? ŽIVALSKI FRAZEMI S POMENOM 'TRMA' IN 'VZTRAJNOST'

11.45

Emilija Nedkova (Ruse, Bugarska)

LINGVISTIČKI, KULTUROLOŠKI I PRAGMATIČKI PARAMETRI KONTRASTIVNOG PROUČAVANJA BUGARSKIH I SRPSKIH ANIMALISTIČKIH FRAZEMA

12.00

Eva Tibenská (Trnava, Slovačka)

FRAZEOLÓGICKÉ JEDNOTKY SO ZOONYMICKÝM KOMPONENTOM A ICH PREPOJENIE NA LUDOVÚ TRADÍCIU

12.15

Katerina Veljanovska (Skoplje, Makedonija)

КОНЦЕПТНА АНАЛИЗА НА МАКЕДОНСКИТЕ И НА ХРВАТСКИТЕ ЗООНИМНИ ФРАЗЕМИ СО СОМАТСКА КОМПОНЕНТА

12.30

Željka Fink (Zagreb, Hrvatska)

HRVATSKI I RUSKI FRAZEMI S KOMPONENTAMA *REP* I *XBOCT*

12.45

Martina Grčević, Dubravka Sesar (Zagreb, Hrvatska)

PAPCI I DRUGI MERONIMI ŽIVOTINJSKIH UDOVA U FRAZEMIMA HRVATSKOGA I POJEDINIH SLAVENSKIH JEZIKA

STANKA

Predsjedatelji: **Alisa Mahmutović i Gergana Petkova**

15.00

Anita Hrnjak (Zagreb, Hrvatska)

ŽENE, ZMAJEVI I OPASNE ŽIVOTINJE

O NEKIM ELEMENTIMA KONCEPTUALIZACIJE ŽENE U HRVATSKOJ I RUSKOJ FRAZELOGIJI

15.15

Alisa Mahmutović (Sarajevo, Bosna i Hercegovina)

POREDBENI FRAZEMI S ANIMALISTIČKOM KOMPONENTOM INTERTEKSTUALNO MOTIVIRANI

15.30

Nataša Jakop (Ljubljana, Slovenija)

ŽIVALI V PRAGMATIČNIH FRAZEMIH: NA PRIMERU SLOVENŠČINE

15.45

Vera Smole (Ljubljana, Slovenija)

DOMAČE ŽIVALI V FRAZEMIH VZHODNODOLENJSKEGA ŠENTRUPERSKEGA GOVORA

16.00

Anđela Frančić, Mira Menac-Mihalić (Zagreb, Hrvatska)

HRVATSKI DIJALEKTNI FRAZEMI KOJI KAO SASTAVNICE IMAJU NAZIV ŽIVOTINJE I GLAGOL TIPA *GLEDATI*

16.15

Gergana Petkova (Plovdiv, Bugarska)

ХРВАТСКИ МЪЖКИ ЛИЧНИ ИМЕНА, ОБРАЗУВАНИ ОТ ЗООНИМИ

16.30

Ana Vasung (Zagreb, Hrvatska)

ADINATON U ANIMALISTIČKOJ FRAZELOGIJI

16.45

Branka Barčot (Zagreb, Hrvatska)

ONOMATOPEJSKI GLAGOLI KAO SASTAVNICA U HRVATSKIM, RUSKIM I NJEMAČKIM ZONIMSKIM FRAZEMIMA

STANKA

Predsjedatelji: **Anita Hrnjak i Ewa Komorowska**

17.30

Ewa Młynarczyk (Krakov, Poljska)

FRAZELOGIZMY I PRZYSŁOWIA RZEMIEŚLNICZE Z KOMPONENTEM ANIMALISTYCZNYM

17.45

Urška Valenčič Arh (Ljubljana, Slovenija)

KDO JE V TRGOVINI S PORCELANOM? – ANALIZA ŽIVALSKIH SESTAVIN V FRAZEMU Z DIAHRONEGA VIDIKA

18.00

Mia Žustra (Zagreb, Hrvatska)

SEMANTIČKA ANALIZA ANIMALISTIČKIH POREDBENIH FRAZEMA SA ZNAČENJEM MRŠAVOSTI, VITKOSTI I DEBLJINE U RUSKOME I HRVATSKOME JEZIKU

18.15

Ivana Vidović Bolt (Zagreb, Hrvatska)

ŽIVOTINJA KAO (NE)INTELIGENTAN ČOVJEKOV PRIJATELJ

18.30

Karina Giel (Poznanj, Poljska)

ANIMALISTIČKI FRAZEMI U NASTAVI HRVATSKOGA KAO DRUGOGA I STRANOGA JEZIKA

18.45

Ana Ćavar (Zagreb, Hrvatska)

FRAZEOLŠKI SADRŽAJI U POUČAVANJU JEZIKA NA PRIMJERU ANIMALISTIČKIH FRAZEMA U HRVATSKOM KAO INOJEZIČNOM

Subota, 22. ožujka 2014.

Predsjedatelji: **Edyta Koncewicz-Dziduch i Maslina Ljubičić**

9.00

Svetla Ruskova Đermanović (Plovdiv, Bugarska)

ХЪРВАТСКИТЕ И БЪЛГАРСКИТЕ НАРОДНИ ПОГОВОРКИ И ПОСЛОВИЦИ С КОМПОНЕНТ ДОМАШНО ЖИВОТНО И ТЯХНОТО ЛЕКСИКОГРАФСКО ОПИСАНИЕ

9.15

Renata Dźwigoł (Krakov, Poljska)

NI PIES, NI BIES – JEDNOSTKI FRAZEOLOGICZNE Z KOMPONENTAMI *PIES* ORAZ *DIABEL* W POLSZCZYŹNIE

9.30

Ewa Komorowska, Agnieszka Szlachta (Szczecin, Poljska)

FRAZEOLIZMY Z KOMPONENTEM *KOT* W JEZYKU POLSKIM I ROSYJSKIM. ASPEKT SEMANTYCZNO-KULTUROWY

9.45

Irena Stramljič Breznik (Maribor, Slovenija)

ZAKAJ SE SLOVENCİ NERADI ISTOVETIMO S SVOJO KOKOŠKO?

10.00

Edyta Koncewicz-Dziduch (Krakov, Poljska)

PTICE U POLJSKOJ I HRVATSKOJ FRAZOLOGIJ

10.15

Svetlana Kmecová (Bratislava, Slovačka)

SVET PTIC V LUČI SLOVAŠKE IN SLOVENSKE FRAZELOGIJE

10.30

Neda Pintarić (Zagreb, Hrvatska)

CRV I *ROBAK* U PRAGMATICI I FRAZELOGIJ

10.45

Bernardina Petrović (Zagreb, Hrvatska)

BUBE SU U GLAVI
ENTOMOLOŠKA SASTAVNICA HRVATSKIH FRAZEMA

STANKA

Predsjedatelji: **Ivana Franić i Emilija Nedkova**

11.30

Maslina Ljubičić (Zagreb, Hrvatska)

LEKSEM "RIBA" U FRAZEOLOGIJI HRVATSKOGA I DRUGIH EUROPSKIH JEZIKA

11.45

Ivana Čagalj (Zagreb, Hrvatska), Milina Svítková (Bratislava, Slovačka)

TIPOLOGIJA FRAZEOLOŠKE EKVIVALENCIJE NA PRIMJERU HRVATSKIH I SLOVAČKIH FRAZEMA S IHTIONIMSKOM SASTAVNICOM

12.00

Maria Wtorkowska (Ljubljana, Slovenija)

JĘZYKOWY OBRAZ ŚWINI PRZEZ PRYZMAT FRAZEOLOGII W JĘZYKU POLSKIM I SŁOWEŃSKIM

12.15

Slavomira Ribarova (Zagreb, Hrvatska)

TY VOLE, NEDELEJ ZE MĚ VOLA: O KOLOKVIJALNO PEJORATIVNOJ UPORABI NEKIH ZONIMSKIH FRAZEMA

12.30

Ivana Franić (Zagreb, Hrvatska)

FRAZEMI SA ZONIMSKOM SASTAVNICOM NA PRIMJERU FRANCUSKE I HRVATSKE FRAZELOGIJE

Predsjedatelji: **Maria Wtorkowska i Slavomira Ribarova**

15.00

Mária Dobriková, Mário Kyseľ (Bratislava, Slovačka)

FAUNA WE FRAZEOLOGII STAROTESTAMENTOWYCH PRZYPOWIEŚCI

15.15

Zrinka Jelaska (Zagreb, Hrvatska)

ANIMALISTIČKI FRAZEMI S BIBLIJSKIM ŽIVOTINJAMA U SLAVENSKIM JEZICIMA

15.30

Maja Opašić (Rijeka, Hrvatska)

ZONIMSKE SASTAVNICE U BIBLIZMIMA HRVATSKOGA I DRUGIH JEZIKA

15.45

Ljiljana Kolenić (Osijek, Hrvatska)

ANIMALISTIČKI FRAZEMI U STAROJ HRVATSKOJ KNJIŽEVNOSTI I U SUVREMENOM HRVATSKOM JEZIKU

16.00

Mirosława Białoskórska (Szczecin, Poljska)

JĘZYKOWO-KULTUROWA KREACJA PTAKÓW W LIRYKACH LEOPOLDA STAFFA

16.45

Adrianna Seniów (Szczecin, Poljska)

CZASOWNIKOWE DERYWATY ODZWIERZĘCE W WIERSZU JULIANA TUWIMA *FIGIELEK* NA
TLE POLSZCZYZNY OGÓLNEJ

ZATVARANJE SKUPA

KNJIGA SAŽETAKA

Branka Barčot
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, Hrvatska
bbarcot@ffzg.hr

ONOMATOPEJSKI GLAGOLI KAO SASTAVNICA U HRVATSKIM, RUSKIM I NJEMAČKIM ZONIMSKIM FRAZEMIMA

U središtu su zanimanja ovoga rada hrvatski, ruski i njemački zoonimski frazem (i/ili frazemski okazionalizmi) s onomatopejskim glagolom kao sastavnicom. Zoonimska frazeologija proučava one frazeme koji za barem jednu sastavnicu imaju naziv životinje. Budući da su glagoli najčešća vrsta riječi koja se derivira od onomatopejskih uzvika, ovdje će se promotriti frazeološka plodotvornost takvih glagola unutar zoonimske frazeologije. Riječ je o onim onomatopejskim glagolima kojima se dočarava glasanje životinja. Rad predstavlja svojevrsni nastavak istraživanja koje je provela Irina Mironova Blažina u tekstu *Čovjek i životinja: onomatopejski uzvici u hrvatskom i ruskom jeziku*. Ovdje ćemo se nadostaviti na glagole kao derivate onomatopejskih riječi popisane u spomenutom radu, te ih dalje analizirati kao sastavnice u frazeologiji triju navedenih jezika. Za njemački jezik najprije se mora ispitati postoje li određeni ekvivalentni glagoli, a u drugom koraku ih se potom podvrgava analizi s frazeološkog stanovišta.

Ključne riječi: zoonimska frazeologija, onomatopejski glagoli kao sastavnica frazema, okazionalni frazemi

LAUTMALERISCHE VERBEN ALS KOMPONENTEN IN KROATISCHEN, RUSSISCHEN UND DEUTSCHEN ANIMALISTISCHEN PHRASEOLOGISMEN

Die vorliegende Arbeit beschäftigt sich mit kroatischen, russischen und deutschen animalistischen Phraseologismen (und/oder phraseologischen Okkasionalismen) mit lautmalerischen Verben als Komponenten. Der Gegenstand der animalistischen Phraseologie sind Phraseologismen mit Tierbezeichnungen, d.h. solche Phraseologismen, die eine Tierbezeichnung als wenigstens eine der Komponenten haben. Da das Verb die häufigste Wortklasse ist, die von lautmalerischen Rufen und anderen Lautäußerungen der Tiere deriviert wird, steht seine phraseologische Fruchtbarkeit im Rahmen der animalistischen Phraseologie im Mittelpunkt dieser Arbeit. Sie stellt eine Art Fortsetzung der Forschung dar, die Irina Mironova Blažina in ihrem Text *Čovjek i životinja: onomatopejski uzvici u hrvatskom i ruskom jeziku (Mensch und Tier: lautmalerische Rufe im Kroatischen und Russischen)* machte. Die in der angeführten Arbeit aufgelisteten Verben werden hier als Komponenten von kroatischen und russischen Phraseologismen analysiert. Für den deutschen Teil des Korpus soll man zuerst die Äquivalente für diese Verben finden und im zweiten Schritt dann die Phraseologismen erforschen.

Schlüsselwörter: animalistische Phraseologie, lautmalerische Verben als Komponenten von Phraseologismen, okkasionelle Phraseologismen

Mirosława Białoskórska
Uniwersytet Szczeciński
Szczecin, Polska
mbiałoskorska@op.pl

JĘZYKOWO–KULTUROWA KREACJA PTAKÓW W LIRYKACH LEOPOLDA STAFFA

Leopold Staff (14.11.1878 – 31.05.1957) to poeta, dramaturg i tłumacz, którego dorobek literacki przypada na kilka epok w literaturze polskiej. Jego twórczość poetycka składa się z siedemnastu tomików poezji i jednego poematu liryczno-epickiego. Wśród ogromnej liczby wierszy tylko w 12 lirykach dedykowanych ptakom odnajdujemy elementy językowej kreacji: wróble (3 wiersze), gołębi (2 wiersze), koguta i innego drobiu (2 wiersze) oraz w pojedynczych wierszach opisy: jaskółki, skowronka, jastrzębia, bociana, żurawia, pawia. Pominięto natomiast wiersze, w których przywołania nazw ptaków służą jako jeden z elementów opisu większych obrazów poetyckich.

Badacze twórczości poetyckiej Staffa podkreślają dużą umiejętność tworzenia opisów przyrody polskiej (ożywionej i nieożywionej), dostrzegania jej istotnych cech ukazanych w poetyckich obrazach za pomocą przekształceń semantycznych, odniesień kulturowych i utrwalonej w poczuciu społecznym symbolice. Celem artykułu jest zatem analiza technik językowej kreacji ptaków z wykorzystaniem zjawisk gramatycznych polszczyzny początku XX wieku (zjawiska składniowe, leksykalno-semantyczne, morfologiczne, frazeologiczne) i figur stylistycznych nadających wierszom charakter artystycznych obrazów.

Słowa kluczowe: polszczyzna XX wieku, idiolekt pisarza, zjawiska językowo-stylistyczne

JEZIČNO–KULTURNA KREACIJA PTICA U LIRSKIM PJESMAMA LEOPOLDA STAFFA

Leopold Staff (14. 11. 1878. – 31. 5. 1957.) je pjesnik, dramski pisac i prevoditelj čiji se književni opus proteže kroz nekoliko epoha u poljskoj književnosti. Njegovo se pjesničko stvaralaštvo sastoji od sedamnaest svezaka poezije i jedne lirsko-epske poeme. Među golemim brojem pjesama samo u 12 lirskih pjesama posvećenih pticama nalazimo elemente jezične kreacije: vrapca (3 pjesme), goluba (2 pjesme), pijetla i druge peradi (2 pjesme), te u pojedinim pjesmama opise lastavice, ševe, jastreba, rode, ždrala, pauna. Izostavljene su, međutim, pjesme u kojima prizivanje naziva ptica služi kao jedan od elemenata opisa većih pjesničkih slika.

Istraživači Staffova pjesničkog stvaralaštva naglašavaju veliko umijeće stvaranja opisa poljske prirode (žive i nežive), zapažanja njezinih bitnih obilježja pokazanih u pjesničkim slikama pomoću značenjskih preoblika, kulturnih relacija i simbolike učvršćene u društvenom osjećaju. Cilj je, dakle, članka upravo analiza tehnika jezične kreacije ptica pomoću gramatičkih pojavnosti poljskoga jezika početka 20. stoljeća (sintaktičke, leksičko-semantičke, morfološke, frazeološke pojave) i stilskih figura koje pjesmama daju značajke umjetničkih slika.

Ključne riječi: poljski jezik 20. stoljeća, idiolekt pisca, jezično-stilske pojavnosti

Ivana Čagalj
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, Hrvatska
icagalj@ffzg.hr

Milina Svítková
Filozofski fakultet Sveučilišta J. A. Komenskog
Bratislava, Slovačka
milina.svitkova@gmail.com

TIPOLOGIJA FRAZEOLŠKE EKVIVALENCIJE NA PRIMJERU HRVATSKIH I SLOVAČKIH FRAZEMA S IHTIONIMSKOM SASTAVNICOM

Polazeći od konvergentnih tipologija međujezične ekvivalencije razrađenih u hrvatskoj i slovačkoj frazeologiji, u radu se definiraju i analiziraju oblici podudarnosti hrvatskih i slovačkih frazema s ihtionimskom sastavnicom. S obzirom na stupanj istovrijednosti strukturnih, semantičkih, funkcionalno-stilističkih i dr. obilježja frazeoloških jedinica, razlikuju se tri osnovna tipa ekvivalencije: potpuna, djelomična i nulta. Osim višeslojne analize frazeološke ekvivalencije odabranoga korpusa, pozornost se posvećuje i kontrastiranju kulturoloških uvjetovanosti ihtionimskih frazeoloških fondova hrvatske (mediteranske, maritimne) i slovačke (srednjoeuropske, kontinentalne) jezične zajednice. Potonja se kulturološka diferenciranost prvenstveno reflektira u nacionalno i lokalno specifičnim frazemima s hiponimskom ihtionimskom sastavnicom, odnosno u frazeološkim strukturama koje sadrže naziv određene morske ili riječne ribe, dok hiperonimski dio korpusa uglavnom predstavljaju frazemi koji su potpuni ili djelomični ekvivalenti i dio internacionalnoga frazeološkog fonda.

Ključne riječi: frazem, ihtionimska sastavnica, ekvivalencija, hrvatska frazeologija, slovačka frazeologija

TYPOLÓGIA FRAZEOLÓGICKEJ EKVIVALENCIE NA PRÍKLADY CHORVÁTSKYCH A SLOVENSKÝCH FRAZÉM S ICHTYONYMICKÝM KOMPONENTOM

Na základe typológie medzijazykovej ekvivalencie spracovanej v chorvátskej a slovenskej frazeológii v príspevku vyčleňujeme jej druhy, ktoré demonštrujeme na príkladoch chorvátskych a slovenských frazém s ichtyonymickým komponentom. Vzhľadom na mieru ich vzájomnej zhody v rámci štruktúrnych, sémantických, funkčno-štylistických a i. vlastností rozlišujeme tri základné typy frazeologickej ekvivalencie: absolútne ekvivalenty, parciálne ekvivalenty a bezekvivalentné frazémy. Popri viacúrovňovej analýze medzijazykovej ekvivalencie vybraného frazeologického korpusu zohľadňujeme pri posudzovaní frazeologických fondov s ichtyonymickým komponentom chorvátskeho (mediteránske, maritimne) a slovenského (stredoeurópske, kontinentálne) jazykového spoločenstva aj kulturologicky podmienené rozdiely. Zatiaľ čo uvedenú kulturologickú diferencovanosť primárne reflektujú národne či lokálne špecifické frazémy s hyponymickým ichtyonymickým komponentom, respektíve frazeologické jednotky, ktoré vo svojom komponentovom zložení obsahujú názov konkrétnej morskej alebo sladkovodnej ryby, hyperonymické komponenty sa vyskytujú predovšetkým ako súčasť absolútnych alebo parciálnych ekvivalentov a internacionálnych frazém.

Kľúčové slová: frazéma, ichtyonymický komponent, ekvivalencia, chorvátska frazeológia, slovenská frazeológia

Ana Čavar
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, Hrvatska
acavar@ffzg.hr; ana.cavar@gmail.com

FRAZEOLŠKI SADRŽAJI U POUČAVANJU JEZIKA NA PRIMJERU ANIMALISTIČKIH FRAZEMA U HRVATSKOM KAO INOJEZIČNOM

Cilj je ovog rada razmotriti neke od načina uvođenja frazeoloških sadržaja u nastavne materijale u poučavanju inojezičnog hrvatskog. Naime razvijanje komunikacijske jezične kompetencije na različitim razinama podrazumijeva i ovladavanje određenim frazeološkim repertoarom. Pritom osobitosti frazema poput idiomatičnosti, semantičko-sintaktičke stabilnosti ili reproduktivnosti uvjetuju načine njihova poučavanja. U ovom će se radu, polazeći od odabranih animalističkih frazema u hrvatskom jeziku, razmotriti različiti načini na koje je moguće organizirati i strukturirati frazeološke sadržaje u hrvatskom kao inojezičnom na različitim razinama poučavanja.

Ključne riječi: frazem, animalistički frazemi, inojezični hrvatski, poučavanje

IDIOMATIC CONTENTS IN LANGUAGE TEACHING AT THE EXAMPLE OF THE ANIMALISTIC IDIOMS IN CROATIAN AS FOREIGN LANGUAGE

The aim of this paper is to discuss certain ways in which idioms are usually represented in teaching materials for teaching Croatian as foreign language. The development of communicative competence at different levels implies the acquisition of some idiomatic repertoires. The way we teach idioms is conditioned by the characteristics of idiomatic expressions like idiomatity, syntactic and semantic stability and reproducibility. In this paper, we will discuss different manners which make possible to organize and structurize idioms in Croatian as foreign language at different levels, starting with some animalistic idioms.

Keywords: idioms, animalistic idioms, Croatian as foreign language, teaching

Mária Dobriková
Filozofski fakultet Sveučilišta J. A. Komenskog
Bratislava, Slovačka
maria_dobrikova@yahoo.com

Mário Kysel
Filozofski fakultet Sveučilišta J. A. Komenskog
Bratislava, Slovačka
marietto.mail@gmail.com

FAUNA WE FRAZELOGII STAROTESTAMENTOWYCH PRZYPOWIEŚCI

Autorzy artykułu badają podobieństwa i różnice w słowackich i polskich tłumaczeniach tych wersetów Starego Testamentu, w których skład wchodzi frazemy z komponentem zwierzęcym. We wstępie podają informacje o faunie z historycznego i symbolicznego punktu widzenia, jak również informacje o frazeologii w Piśmie Świętym z naciskiem na słowacko-polski aspekt tłumaczeniowy. Główną część artykułu stanowi synchroniczna analiza konfrontatywna frazemów biblijnych z komponentem zwierzęcym, które bezpośrednio wiążą się z tekstami Starego Testamentu.

Słowa kluczowe: Biblia, Stary Testament, fauna, frazeologia, frazemy biblijne, ekwiwalencja frazeologiczna

FAUNA IN PHRASEOLOGY OF OLD TESTAMENT PARABLES

The authors of this paper examine concordances and differences of Slovak and Polish translations of those verses of the Holy Scripture in which phrasal idioms with animal component occur. In the introduction part they provide information on fauna from the historical and symbolic point of view, as well as on phraseology in the Holy Scripture, emphasizing the aspect of the Slovak-Polish translation. The paper focuses on the synchronic confrontational analysis of biblical phrasal idioms with animal component that are related to the Old Testament texts.

Key words: Bible, Old Testament, Phraseology, Biblical phrasemes, Phraseological equivalence

NI PIES, NI BIES – JEDNOSTKI FRAZEOLÓGICZNE Z KOMPONENTAMI PIES ORAZ DIABEŁ W POLSZCZYŃNIE

Analizie zostały poddane takie jednostki frazeologiczne (JF), jak: wyrażenia i zwroty frazeologiczne, wyrażenia i zwroty porównawcze, frazy, a także porzekadła i przysłowia. Pod względem formalnym można je uporządkować następująco: 1. JF z oboma komponentami w składzie (z użyciem obu komponentów); 2. dwie JF (JF z komponentem 'pies' oraz JF z komponentem 'diabeł') o tym samym znaczeniu i tej samej formie, czyli składzie leksykalnym; 3. dwie JF (JF z komponentem 'pies' oraz JF z komponentem 'diabeł') o tym samym znaczeniu, ale różnej formie. Podczas analizy uwzględniono kwestię wariantywności JF. Omówiono motywację znaczenia JF oraz wartościowanie, które JF towarzyszy.

Słowa kluczowe: frazeologia, warianty frazeologiczne, jednostki frazeologiczne z komponentem 'pies', 'diabeł'

NI PIES, NI BIES – PHRASEOLOGICAL UNITS WITH 'DOG' AND 'DEVIL' ELEMENTS IN POLISH LANGUAGE

In article the following phraseological units (PU) were analyzed: phraseological expressions and idiomatic phrases, comparative phrases and expressions, syntagmas, also proverbs and adages. In terms of formal classification PU can be divided into: 1. PU with both elements in composition (two elements in usage); 2. Two PU (PU with 'dog' element and PU with 'devil' element) with the same meaning and form i.e. lexical composition; 3. Two PU (PU with 'dog' element and PU with 'devil' element) with the same meaning but different form. Analysis considered the variantivity of PU. Substantiation of meaning and valuation of PU were also elaborated.

Keywords: phraseology, (lexical) phraseological variants, phraseological units with 'dog' and 'devil' elements

ВОШЬ НА АРКАНЕ, БЛОХА НА ЦЕПИ (ВНУТРЕННЯЯ ФОРМА ЗООНИМНЫХ ФРАЗЕМ)

В статье будут рассматриваться русские зоонимные фраземы с компонентами *вошь* и *блоха*. Среди древнейших жителей планеты – насекомых – много миллионов лет существуют и кровососущие паразиты *вошь* и *блоха*. Их „телесная близость” к человеческой цивилизации не могла не отразиться во многих фразеологических и паремиологических единицах (ФЕ, ПЕ) русского языка, в прецедентных текстах литературы. В работе ставится вопрос о том, какой спецификой обладают внутренние формы ФЕ с данными компонентами, влияет ли образ *паразита* на формирование актуального значения в современном дискурсе. Мы увидим, почему в России пошли слухи, что президент Медведев „блох в свитере завел” (блог в Твиттере завел), и что от трагичного до смешного часто один шаг. Русский фразеологический материал будет рассматриваться на фоне других языков, славянских и неславянских параллелей.

Ключевые слова: зоонимы, паразиты и люди, внутренняя форма фразем, актуальное значение ФЕ, переинтерпретация как основа идиоматизации

UŠ NA LASU, BUHA NA LANCU (UNUTARNJA FORMA ZONIMSKIH FRAZEMA)

U radu se proučavaju ruski zoonimski frazemi sa sastavnicom *uš* (rus. *вошь*) i *buha* (rus. *блоха*). Paraziti krvopije *uš* i *buha* više su milijuna godina prisutni među najstarijim stanovnicima planeta – insektima. Njihova se „tjelesna bliskost” ljudskoj civilizaciji odrazila u brojnim frazeološkim i paremiološkim jedinicama ruskog jezika, te u precedentnim književnim tekstovima. Ovdje se postavlja pitanje o unutarnjoj formi frazema s navedenim sastavnicama, kao i o tome utječe li slika *parazita* na oblikovanje aktualnog značenja u suvremenom diskursu. Vidjet ćemo i zašto su u Rusiji krenule glasine da je predsjednik Medvedev „блох в свитере завел” (*блог в Твиттере завел*), i da je često jedan korak između tragičnog i smiješnog. Ruski će se frazeološki materijal analizirati u usporedbi s drugim jezicima, slavenskim i neslavenskim.

Кljučне riječi: zoonimi, паразити и ljudi, unutarnja forma frazema, aktualno značenje frazema, reinterpretacija kao osnova idiomatizacije

Željka Fink
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, Hrvatska
zfink@ffzg.hr

HRVATSKI I RUSKI FRAZEMI S KOMPONENTAMA *REP* I *XBOCT*

U radu se daje kontrastivna analiza hrvatskih i ruskih frazema s komponentama *rep* i *xвoct*. Posebna se pažnja posvećuje frazemima značenje kojih je osnovano na modelu ponašanja životinja, tj. u dubinskoj strukturi kojih je prepoznatljiva slika položaja tijela, reakcije ili načina ponašanja životinja u određenim situacijama.

Ključne riječi: hrvatski jezik, ruski jezik, frazeologija, frazemi s komponentama *rep* i *xвoct*

ХОРВАТСКІЕ И РУССКІЕ ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ С КОМПОНЕНТАМИ *REP* И *XBOCT*

В работе дается сопоставительный анализ хорватских и русских фразеологизмов с компонентами *rep* и *xвoct*. Особое внимание уделяется фразеологизмам, значение которых основывается на модели поведения животных, т.е. в глубинной структуре которых реализуется узнаваемый образ положения тела, реакции или образа поведения животных в определенных ситуациях.

Ключевые слова: хорватский язык, русский язык, фразеология, фразеологизмы с компонентами *rep* и *xвoct*

Anđela Frančić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, Hrvatska
afrancic@ffzg.hr

Mira Menac-Mihalić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, Hrvatska
mmenac@ffzg.hr

HRVATSKI DIJALEKTNI FRAZEMI KOJI KAO SASTAVNICE IMAJU NAZIV ŽIVOTINJE I GLAGOL TIPA *GLEDATI*

Iz frazeološke građe prikupljene terenskim istraživanjem u govorima svih triju hrvatskih narječja izdvojeni su oni frazemi koji u svojoj strukturi sadržavaju naziv životinje te sastavnicu *gledati* i njezine varijante. Raščlamba je pokazala da među tim frazemima dominiraju oni poredbene strukture te da imaju uglavnom negativnu konotaciju koja kadšto biva pojačana pejorativnim značenjem glagolske sastavnice tih frazema (npr. *blejati*, *buljiti*, *kudriti*), odnosno svezama sastavljenim od semantički nekompatibilnih elemenata (npr. *bijela vrana*). Osobita se pozornost pridaje varijantnosti pojedinih sastavnica frazema proizišloj iz dijalektnih značajka govora u kojima su potvrđeni.

Ključne riječi: frazeologija, hrvatski dijalekti, naziv životinje, glagol tipa *gledati*

ХОРВАТСКІЕ ДІАЛЕКТНІЕ ФРАЗЕОЛОГІЗМІ, У КОТОРИХ КОМПОНЕНТАМИ ЯВЛЯЮТСЯ ЗООНИМ (НАЗВАНІЕ ЖІВОТНОГО) І ГЛАГОЛ ТИПА *СМОТРЕТЬ*

Из фразеологического материала, собранного во время диалектологических исследований говоров всех трех хорватских диалектов, авторы выделяют фразеологизмы, содержащие в своей структуре зооним (название животного) и глагол типа *смотреть*. Исследование показало, что среди таких фразеологизмов большинство сравнительных, причем нередко с отрицательным оттенком, что иногда усиливается уничижительным значением глагольного компонента (например *blejati*, *buljiti*, *kudriti*), или выбором связи, составленной из семантически несовместимых элементов (например *белая ворона*). Особое внимание уделяется вариантности отдельных компонентов фразеологизмов, которая зависит от характеристик диалектов, в которых они употребляются.

Ключевые слова: фразеология, хорватские диалекты, зооним (название животного) и глагол типа *смотреть*

Ivana Franić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, Hrvatska
ifranic1@ffzg.hr

FRAZEMI SA ZONIMSKOM SASTAVNICOM NA PRIMJERU FRANCUSKE I HRVATSKE FRAZELOGIJE

Ovaj je rad prilog kontrastivnom proučavanju francuske i hrvatske frazeologije u razdjelu frazema koji sadrže zoonimsku sastavnicu. Odabrani reprezentativni korpus primjera ekscerpiran je iz različitih izvora – od frazeoloških i jednojezičnih rječnika francuskoga i hrvatskog jezika do njihova dvojezičnog rječnika. Cilj je rada pokazati temeljna obilježja analiziranih frazema te njihove sličnosti i razlike. Upozorit ćemo na terminološku neujednačenost u francuskoj i hrvatskoj frazeologiji te na odabranim frazemima izdvojiti osnovna obilježja strukture francuskih i hrvatskih frazema sa zoonimskom sastavnicom. Analizirat ćemo i temeljne koncepte koji su u podlozi francuskih i hrvatskih frazema.

Ključne riječi: frazeologija francuskoga jezika, frazeologija hrvatskoga jezika, kontrastivna analiza, frazemi, zoonim

LES EXPRESSIONS IDIOMATIQUES AVEC DES NOMS D'ANIMAUX: UNE ÉTUDE CONTRASTIVE FRANCO-CROATE

Cette étude s'inscrit dans le cadre des études contrastives sur les expressions idiomatiques françaises et croates contenant la composante zoonymique. Dans un premier temps, on relèvera certaines incohérences terminologiques pour constituer, dans un second temps, un corpus représentatif à partir des sources différentes, notamment les dictionnaires monolingues et les dictionnaires des expressions idiomatiques. Notre contribution vise à identifier les traits essentiels des expressions sous étude, ainsi que leurs ressemblances et différences, ce qui nous permettra de discerner également les concepts sous-jacents à ce sous-ensemble d'expressions idiomatiques françaises et croates.

Mots-clés: phraséologie française, phraséologie croate, analyse contrastive, expression idiomatique, zoonymie

ANIMALISTIČKI FRAZEMI U NASTAVI HRVATSKOGA KAO DRUGOGA I STRANOGA JEZIKA

Frazeologija je do sada u didaktici bila podcjenjivano područje. Izbjegavalo se njezino sustavno poučavanje jer se smatralo da su frazeološke sveze u drugom planu rječničkoga blaga i da, s obzirom na složenu gramatičku strukturu, nemogućnost podređivanja jedinstvenim formalnim kriterijima distinkcije i podjele te poteškoće u prijevodu, suvišno opterećuju učenički um. Komunikacijski i interkulturalni pristupi, kojih se u glotodidaktici trenutačno pridržavamo, dopustili su ipak nov pogled na problem poznavanja frazeologije. U frazeološkim jedinicama pronađen je potencijal nositelja kulturnih sadržaja, pokazalo se također da je njihovo korištenje odlika živoga, autentičnoga jezika svakodnevnice komunikacije, čime se dovelo u sumnju opće uvjerenje o sporadičnosti i slučajnosti pojave frazeologije.

Nakon što se utvrdila korisnost uključivanja frazeologije u proces nastave stranoga jezika, automatski se pojavilo i pitanje vezano uz način njezina poznavanja, ali i odabir te broj frazeoloških sveza i primjereno usklađivanje njihove prezentacije u didaktičkim materijalima različitoga stupnja poznavanja stranoga jezika. U našem se prilogu želimo usredotočiti na hrvatske frazeološke sveze s animalističkom sastavnicom koje, zahvaljujući jednostavnoj gramatičkoj strukturi, primjeni jednostavnog leksika i sličnosti metafore prisutne i u poljskom prijevodnom ekvivalentu, mogu biti uvod u poučavanje frazeologije na lektoratu hrvatskoga jezika u Poljskoj.

Ključne riječi: ekvivalent, frazeodidaktika, frazeologija, glotodidaktika, lektorat, didaktički materijali, prijevod, frazeološke sveze

FRAZEOLIZMY ZONIMICZNE W PROCESIE NAUCZANIA JĘZYKA CHORWACKIEGO JAKO OBCEGO

Frazeologia była dotychczas niedocenianym w dydaktyce obszarem słownictwa. Unikano ich systematycznego nauczania, uważając, iż związki frazeologiczne stanowią margines ogółu leksyki, a ze względu na swoją złożoną strukturę, niemożność podporządkowania jednolitym formalnym kryteriom wyróżniania i podziału, a także trudności przekładowe stanowią niepotrzebne obciążenie umysłu ucznia. Podejście komunikacyjne i interkulturalne, które współcześnie obowiązują w glottodydaktyce, pozwalają jednak na nowe spojrzenie na kwestię kształcenia znajomości frazeologii. Odkryto w jednostkach frazeologicznych potencjał nośnika treści kulturowych, a także ujawniono, że ich użycie jest cechą żywego autentycznego języka codziennej komunikacji, tym samym podważając ogólne przekonanie o sporadyczności i przypadkowości zjawiska frazeologii.

Po stwierdzeniu celowości włączenia frazeologii w proces nauczania języka obcego automatycznie pojawiło się pytanie o sposób kształcenia jej znajomości, a także dobór oraz liczbę związków frazeologicznych oraz odpowiednie uzależnienie ich prezentacji w materiałach dydaktycznych od stopnia zaawansowania językowego ucznia. W naszym artykule chcielibyśmy się skupić na chorwackich związkach frazeologicznych z członem będącym nazwą zwierzęcia, które dzięki nieskomplikowanej budowie formalnej, zastosowaniu prostego słownictwa oraz podobieństwie metafory użytej zarówno w chorwackim, jak i w polskim ekwiwalencie przekładowym, mogą stanowić wstęp do nauczania frazeologii na lektoracie języka chorwackiego wśród studentów kroatystyki w Polsce.

Słowa kluczowe: ekwiwalent, frazeodydaktyka, frazeologia, glottodydaktyka, lektorat, materiały dydaktyczne, przekład, związki frazeologiczne

Martina Grčević
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, Hrvatska
mgrcevic@ffzg.hr

Dubravka Sesar
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, Hrvatska
dsesar@ffzg.hr

PAPCI I DRUGI MERONIMI ŽIVOTINJSKIH UDOVA U FRAZEMIMA HRVATSKOGA I POJEDINIH SLAVENSKIH JEZIKA

Spoznaje današnjega europskoga čovjeka o svijetu jezično se očituju i u frazemima sa zoonimnom (animalnom) sastavnicom, u kojima se različita ljudska iskustva povezuju s ponašanjem pojedinih životinja, ponajprije onih koje najbolje poznajemo i koje možemo susresti u svojoj okolini. U ovome radu bavit ćemo se izabranim somatskim frazemima u kojima je osnovna sastavnica meronim, tj. krajnji dio („prsti“) životinjskoga ekstremiteta, odnosno holonima *noga*. Usporedba takvih frazema u hrvatskom s istoznačnim ili blisko značnim frazemima u pojedinim slavenskim jezicima pokazat će određene kulturološke specifičnosti koje nisu nužno vezane uza životinje, a analiza njihova značenja i uporabe pokazat će i neke semantičke i pragmatičke pomake u iskazivanju tradicionalnoga i suvremenoga odnosa prema životinjama na frazeološkoj razini.

Ključne riječi: frazemi s animalnom sastavnicom, meronim *papak* i dr., hrvatski, slavenski jezici

HOOVES AND OTHER MERONYMS OF ANIMAL LIMBS IN IDIOMS OF CROATIAN AND SOME OTHER SLAVIC LANGUAGES

Linguistically the knowledge about the world of a modern European is reflected in idioms with zoonym (animal) components, in which various human experiences are connected with the behaviour of certain animals, primarily those we know best and those present in our environment. This paper examines selected somatic idioms in which the main component is a meronym, i.e. the terminal part (“toes”) of an animal extremity, i.e. of the holonym *leg*. The comparison of such idioms in Croatian with the idioms containing the same or similar meanings in certain Slavic languages presents certain cultural particularities that are not necessarily linked to animals, while the analysis of their meaning and usage shows some semantic and pragmatic shifts in expressing the traditional and contemporary relation to animals at the phraseological level.

Key words: idioms with animal component, meronym of holonym “leg” etc., Croatian, Slavic languages

ŽENE, ZMAJEVI I OPASNE ŽIVOTINJE O NEKIM ELEMENTIMA KONCEPTUALIZACIJE ŽENE U HRVATSKOJ I RUSKOJ FRAZELOGIJI

Malen, ali zanimljiv dio slike žene u frazeologiji hrvatskog i ruskog jezika čine frazemi u kojima se žena uspoređuje ili poistovjećuje s životinjama koje se u naivnoj slici svijeta smatraju opasnima po čovjeka. Svi frazemi ovoga tipa utemeljeni su na enciklopedijskom znanju govornika o osobinama koje takve životinje čine opasnima, ali u svakom se od njih u izgradnji frazeološkog značenja na specifičan način izdvajaju neki od elemenata toga znanja, pa ovisno o tome frazemi poprimaju osobite nijanse značenja i različit konotativni potencijal. U članku se analiziraju rodno obilježeni frazemi hrvatskog i ruskog jezika koji se odnose na osobu ženskog spola i u svom sastavu sadrže zoonim koji se odnosi na neku od životinja povezanih sa stereotipnom predodžbom o opasnim životinjama u kulturnom prostoru hrvatskog i ruskog jezika. Osobita se pažnja pridaje novijim frazemima kao primjerima promjenjivosti dominantne društvene i kulturne paradigme koja se očituje u frazeološkom značenju.

Ključne riječi: hrvatski jezik, ruski jezik, rodno obilježena frazeologija, konceptualizacija žene u frazeologiji, zoonimi - opasne životinje

ЖЕНЩИНЫ, ДРАКОНЫ И ОПАСНЫЕ ЖИВОТНЫЕ О НЕКОТОРЫХ АСПЕКТАХ КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИИ ЖЕНЩИНЫ В ХОРВАТСКОЙ И РУССКОЙ ФРАЗЕОЛОГИИ

Маленькую, но довольно интересную часть картины женщины во фразеологии хорватского и русского языка составляют фразеологизмы, в которых женщины сравниваются или отождествляются с животными, числящимися в ряд опасных для человека в наивной картине мира. Все фразеологизмы этого типа основаны на энциклопедическом знании говорящего о характеристиках, из-за которых принято определённое животное считать опасным, но в каждом из них в процессе образования фразеологического значения разными способами выделяются некоторые из элементов этого знания, и в зависимости от этого фразеологизмы наделяются разными оттенками значения и коннотативным потенциалом. В статье обсуждаются гендерно маркированные фразеологизмы хорватского и русского языков, относящиеся к референтам женского пола и содержащие в своём составе зoonим, изображающий животное, связанное со стереотипными представлениями об опасных животных, характерными для хорватской и русской культуры. Особое внимание уделяется новым фразеологизмам, представляющим примеры изменения доминирующей общественно-культурной парадигмы, проявляющие во фразеологическом значении.

Ключевые слова: хорватский язык, русский язык, гендерно маркированная фразеология, концептуализация женщины во фразеологии, зoonимы – опасные животные

Nataša Jakop
Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU
Ljubljana, Slovenija
natasasa.jakop@zrc-sazu.si

ŽIVALI V PRAGMATIČNIH FRAZEMIH: NA PRIMERU SLOVENŠČINE

Pragmatski frazemi zaradi svojih specifičnih slovničnih in pomenskih lastnosti predstavljajo posebno skupino v frazeologiji. Tako kot za druge frazeme je zanje značilna večbesedna ustaljena struktura, tipizirajo pa jih skrajne morfosintaktične omejitve in pragmatični pomen. V prispevku ugotavljamo zastopanost živali v slovenskih pragmatičnih frazemih in gradivo analiziramo na strukturni, skladijski in pomenski ravni. Ob sodobnem jezikovnem gradivu preverimo in ocenimo aktualne in realizirane konotativne oz. ekspresivne vrednosti pragmatičnih frazemov z živalsko sestavino in podamo predlog za slovarski prikaz te skupine frazemov.

Ključne besede: pragmatični frazemi, živalska sestavina, slovenski jezik, konotacija, leksikografija

TIERE IN PRAGMATISCHEN PHRASEMEN: AM BEISPIEL DER SLOWENISCHEN SPRACHE

Wegen ihrer spezifischen grammatischen und semantischen Eigenschaften stellen die pragmatischen Phraseme eine besondere Gruppe in der Phraseologie dar. Wie für alle anderen Phrasemtypen ist auch für die pragmatischen Phraseme die polylexikale feste Struktur typisch, wobei sie von den morphosyntaktischen Einschränkungen und der pragmatischen Bedeutung typisiert werden. Im Beitrag stellen wir das Vorhandensein von Tieren in den slowenischen pragmatischen Phraseme fest. Die Analyse des Untersuchungsmaterials erfolgt auf der strukturellen, syntaktischen und semantischen Ebene. Die Sprache der Gegenwart wird auf die aktuellen und realisierten konnotativen bzw. expressiven Werte von pragmatischen Phraseme mit tierischen Komponenten hin überprüft und bewertet. Im Weiteren wird ein Vorschlag zur lexikographischen Erstellung dieser Gruppe von Phrasemen herausgearbeitet.

Schlüsselwörter: pragmatische Phraseme, Tierkomponente, slowenische Sprache, Konnotation, Lexikographie

ANIMALISTIČKI FRAZEMI S BIBLIJSKIM ŽIVOTINJAMA U SLAVENSKIM JEZICIMA

U radu se raspravlja o frazemima koji uključuju nazive životinja te načelima njihova odabira i predstavljanja. Građa je odabrana iz *Hrvatsko-slavenskoga rječnika poredbenih frazema* (Fink-Arsovski 2006). Među navedenim animalističkim frazemima odabrani su oni s nazivima životinja koje se pojavljuju u Bibliji. Jedan je od ciljeva rada i pitanje pokazuje li takav opseg građe bilo kakvu sustavnost ili djeluje posve proizvoljno. Naime, s jedne su strane zajedničko podrijetlo i kulturna sličnost slavenskih jezika mogli uzrokovati sličan odnos prema zoonimima u frazemima i prije pokrštavanja i biblijskoga utjecaja. S druge je strane osebjnost pojedinoga jezika uslijed različita jezična i kulturna razvoja mogla uzrokovati različit odnos prema zoonimima u frazemima u odnosu na prostorno ili podrijetlom najbliže slavenske jezike. Međutim, budući da su biblijski tekstovi bitan dio slavenske kulture više od tisuću godina, moglo bi se očekivati da će postojati neke značenjske sličnosti povezane s kršćanskim jezikom, ili da će postojeće opstati.

U prvomu se dijelu rada raspravlja uglavnom o dvije vrste dvojba. Jedna je pristup: semasiološki, onomasiološki ili oba, iz čega proizlaze i različite moguće odluke oko uključivanja riječi, primjerice nadređenica zajedno s podređenicama, poput *mačke*. Druga je kategorizacija: općejezična, biološka ili biblijska. U drugomu se dijelu rada pokazuju sličnosti u mreži animalističkih frazema 'biblijskih' životinja sa stajališta hrvatskoga jezika. Od stopedesetak životinja koje se pojavljuju u hrvatskim biblijskim prijevodima u Rječniku ih se nalazi oko četrdeset i pet. Posebna se pozornost posvećuje preklapanjima u frazemima pojedinih jezika.

Sličnosti među animalističkim frazemima u navedenih devet jezika (hrvatski, slovenski, makedonski, bugarski; slovački, češki, poljski; ukrajinski, ruski) iskazat će se i kvantitativno kako bi se pokazalo što brojevi govore o povezanosti među jezicima u odnosu na temu. Primjerice, svih devet jezika *bika* u frazemima smatra pokazateljem snage (hrv. *jak kao bik*), pet ga rabi kao pokazatelja zdravlja – hrvatski, bugarski, slovački, ukrajinski, ruski (češki umjesto toga navodi *risa*, slovenski *ribu*, a makedonski *slona*), četiri kao pokazatelja bijesa – bugarski, slovački, češki, ukrajinski (slovenski i makedonski umjesto toga navode *risa*, poljski *psa*, ruski *vuka* ili *medvjeda*), a samo dva *bika* navode kao pokazatelja gotovanskoga života, hrvatski i bugarski.

Ključne riječi: zoonimi, frazemi, Biblija, slavenski jezici, hrvatski jezik

ANIMALISTIC IDIOMS WITH BIBLICAL ANIMALS IN SLAVIC LANGUAGES

The paper discusses idioms which include zoonyms and the criteria for their selection. The data is based on Croatian-Slavic Comparative Dictionary of Idioms (Fink-Arsovski 2006). Idioms with animals that are mentioned in Bible are chosen among them. One of the analyzed question concerns the choice itself - is it quite arbitrary to extract idioms on such a criteria or not. On one hand, the common origin and cultural similarity that Slavic languages share could cause similarities in relation to zoonymes in idioms that were present much earlier than Christianity and Biblical influence. On the other hand individual characteristics of each language could cause different treatment of zoonymes in idioms with respect to genetically or spatially closest languages.

However, as Biblical texts are an important part of Slavic culture for more than thousand years, one could expect that there are some meaning differences which are connected to Christian language and that they will be preserved in language up to today.

The first part of the paper discusses two questions: the approach (semasiological, onomasiological or both, which may result in inclusion or exclusion of some words, e.g. *mačka* 'cat', a hyperonym and

a hyponym); and the categorization: general linguistic, biological or Biblical. The second part of the paper analyses similarities in the network of 'Biblical' animals from Croatian point of view. Among app. 150 animals that appear in Croatian Biblical translations dictionary (Fink-Arsovski 2006 has app. 45. The similarities between nine languages (Croatian, Slovenian, Macedonian, Bulgarian; Slovak, Czech, Polish; Ukrainian, Russian) will be expressed quantitatively too, as this may also show their interrelationship. For example, all nine languages in their recorded idioms consider bull an indication of strength, five of health (Croatian, Bulgarian, Slovak, Ukrainian, Russian (Czech uses *lynx*, *bobcat*, Slovenian *fish*, Macedonian *elephant*; four use it as an indication of rage (Bulgarian, Slovak, Czech while Slovenian and Macedonian use *lynx* for that, Polish *dog*, Russian *wolf* or *bear*); but only two use *bull* as an indicator of easy life (Croatian and Bulgarian).

Key words: zoonyms, idoms, Bible, Slavic languages, Croatian language

KDAJ JE DOBRO POSTATI TRMAST KOT VOL? ŽIVALSKI FRAZEMI S POMENOM 'TRMA' IN 'VZTRAJNOST'

V prispevku bomo predstavili živalske frazeme s pomenom 'trma' oziroma 'vztrajnost', kot se pojavljajo v slovarju in splošnem korpusu, deloma pa tudi v strokovni humanistični literaturi, predvsem v pravu. Raba katerihkoli frazemov v strokovnih besedilih je še vedno odvisna predvsem od vsakega avtorja posebej, zaradi teženja k znanstvenosti, tehtnosti in prepričljivosti pa je tudi pri morebitni rabi frazemov zelo pomembna kulturološka konotacija rabljenih sestavin frazema, kar pomeni, da prihaja do zamenjav živali, če naj bi bilo besedilo bolj strokovno (npr. *vztrajen kot želva* in *ne vztrajen kot vol*).

Ključne besede: živalski frazemi, konotacija frazemov, frazemske sestavine, znanstveni slog

WHEN IT IS GOOD TO BECOME STUBBORN AS AN OX? ANIMAL PHRASEMES WITH MEANINGS 'STUBBORNNESS' AND 'PERSEVERANCE'

In this paper we present the animal phrasemes with meanings 'stubbornness' or 'perseverance' as they appear in the general dictionary and in the general corpus, and partly in professional humanistic papers. Use of any phraseological units in professional texts still mainly depends on each individual author. But due to the tendency to scientific in each text it is clear that also the eventual use of phraseological units has special requirements which are represented in the cultural connotation of used components. This means that substitution of animals used in phraseological units often occurs if the authors are to make the text more professional (e.g., *persistent like a turtle* and not *persistent as an ox*).

Keywords: animal idioms, idioms connotation, phraseme components, scientific style

Svetlana Kmecová
Filozofski fakultet Sveučilišta J. A. Komenskog
Bratislava, Slovačka
svetlanaluhova@hotmail.com

SVET PTIC V LUČI SLOVAŠKE IN SLOVENSKE FRAZELOGIJE

Prispevek obravnava slovaške in slovenske stalne besedne zveze, znotraj katerih ena izmed sestavin vsebuje poimenovanje za posamezno vrsto ptic, ki živijo v naravi. V raziskavo so poleg osnovnih poimenovanj vključene tudi njihove izpeljane pridevniške in glagolske oblike. Avtorica v uvodnem delu ugotavlja pojavljanje raziskovanega tipa sestavin v prostih, terminoloških in leksikaliziranih besednih zvezah. V drugem delu prispevka primerja njihovo prisotnost v frazemih na osnovi pomenskega (vsebinskega) ujemanja, to pomeni z vidika frazeološke ekvivalentnosti.

Ključne besede: frazem, slovaška frazeologija, slovenska frazeologija, frazeološka komponenta, frazeološka ekvivalentnost

THE WORLD OF BIRDS IN THE LIGHT OF THE SLOVAK AND SLOVENE PHRASEOLOGIES

The article analyses Slovak and Slovene set phrases the component patterns of which contain the names of individual bird species living in the wild. The research includes derived adjective and verb forms alongside the basic species names. The author maps the use of the researched component types in free phrases and lexicalized expressions as well as in those used in the technical language. The second part of the article compares their presence in phrasemes in terms of the meaning (content) similarity, i.e.. phraseological equivalence.

Key words: phraseme, Slovak phraseology, Slovene phraseology, phraseological component, phraseological equivalence

Ljiljana Kolenić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Osijeku
Osijek, Hrvatska
kolenic@ffos.hr

ANIMALISTIČKI FRAZEMI U STAROJ HRVATSKOJ KNJIŽEVNOSTI I U SUVREMENOM HRVATSKOM JEZIKU

Članak uspoređuje animalističke frazeme u staroj hrvatskoj književnosti sa suvremenim animalističkim frazemima. Usporedba će biti na razini strukture frazema, fonoloških, morfoloških i sintaktičkih osobina, leksika i značenja. Posebna će se pozornost posvetiti poredbenim animalističkim frazemima i poredbenim veznicima u animalističkim frazemima poput *kako*, *kano*, *kao*, *kot* i sl.

Ključne riječi: animalistički frazemi, struktura frazema, gramatika, poredbeni veznici

ANIMAL IDIOMS IN OLD CROATIAN LITERATURE AND IN CONTEMPORARY CROATIAN LANGUAGE

Article compares animal idioms in old Croatian literature with animal idioms in contemporary Croatian language. The comparison will refer to idiom structure, grammar, lexic and meaning. The article deals especially with comparative animal idioms and comparative conjunctions in animal idioms such as *kako*, *kano*, *kao*, *kot* etc.

Key words: animal idioms, idiom structure, grammar, comparative animal idioms

Ewa Komorowska
Uniwersytet Szczeciński
Szczecin, Polska
ekomorowska@post.pl

Agnieszka Szlachta
Uniwersytet Szczeciński
Szczecin, Polska
agnieszka_szlachta@wp.pl

FRAZEOLIZMY Z KOMPONENTEM *KOT* W JĘZYKU POLSKIM I ROSYJSKIM. ASPEKT SEMANTYCZNO-KULTUROWY

Przedmiotem opisu w artykule staną się wybrane frazeologizmy polskie i rosyjskie z komponentem *kot*. Podstawę materiału badawczego stanowią współczesne polskie i rosyjskie słowniki frazeologiczne. Analiza prowadzona będzie z dwóch zasadniczych punktów widzenia: semantyki frazeologizmów oraz aspektów kulturowych, które w większości przypadków warunkują znaczenie danego frazeologizmu. Uwaga autorki zostanie również zwrócona na funkcję kota w kulturze słowiańskiej dawniej i dziś.

Słowa kluczowe: frazeologia polska, frazeologia rosyjska, semantyka, kultura, słownictwo animalistyczne

ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ С КОМПОНЕНТОМ *КОТ* В РУССКОМ И ПОЛЬСКОМ ЯЗЫКАХ. СЕМАНТИКО-КУЛЬТУРНЫЙ АСПЕКТ

Предметом анализа в статье являются избранные польские и русские фразеологизмы с компонентом *кот*. Основу исследовательского материала составляют современные польские и русские фразеологические словари. Анализ будет проведён с двух точек зрения: семантики фразеологизмов, а также культурных аспектов, которые в большинстве случаев обуславливают значение данного фразеологизма. Внимание авторов будет тоже уделено функции, выполняемой котом в славянской культуре в прошлом и сегодня.

Ключевые слова: польская фразеология, русская фразеология, семантика, культура, анималистическая лексика

PTAKI W POLSKIEJ I CHORWACKIEJ FRAZEOLOGII

Związki frazeologiczne zawierające nazwy ptaków oraz hiperonimy: *ptak*, *ptica*, stanowią znaczną część frazeologii animalistycznej. W analizie semantycznej zwrócić uwagę należy na następujące zagadnienia:

1. antropocentryzm tych idiomów, jak również samych leksemów, służących określaniu pewnych typów osób.
2. połączenia semantyczno-konotacyjne idiomów z hiperonimem: *ptak*, *ptica* we frazeologii polskiej i chorwackiej,
3. związek analizowanych idiomów z obrazem świata zwierząt we frazeologii animalistycznej: ptactwo domowe posiada znacznie więcej negatywnych konotacji znaczeniowych, niż ptaki żyjące na wolności. Spośród ptaków swobodnie żyjących częściej negatywne konotacje znaczeniowe posiadają te, żyjące bliżej człowieka. Nazwy ptaków dzikich i drapieżnych nie tworzą licznych połączeń wyrazowych, mają one przeważnie pozytywne konotacje znaczeniowe, wyjątki to: *kukavica*, *dudek*, *sep*.
4. znaczną ekwiwalencję znaczeniową tych frazeologizmów w języku polskim i chorwackim, spowodowaną podobieństwem warunków życia, kultury, tradycji w obu krajach. Podkreślić należy duży udział nazw ptaków we frazeologii animalistycznej, choć ten typ idiomów nie posiada dużej frekwencji wśród współczesnych użytkowników języka, z powodu archaicznej struktury i niejasnej semantyki (*szpakami karmiony* 'sprytny', *dobiti vrapca* 'nic nie dostać').

Słowa kluczowe: frazeologia animalistyczna, ptak, idiom, konotacje semantyczne

PTICE U POLJSKOJ I HRVATSKOJ FRAZEOLOGIJI

Frazemi koji u svom sustavu imaju ptice čine znatan dio animalističke frazeologije. U semantičkoj analizi treba istaknuti:

1. antropocentričnost tih frazema te leksema koji služe nazivanju nekih vrsta ljudi
2. semantičko-konotativne veze hiperonima: *ptak* i *ptica* u frazeologiji poljskog i hrvatskog jezika
3. povezanost odabranih frazema sa semantičkom slikom cijelog životinjskog svijeta u frazeologiji: domaće ptice (perad) – imaju više negativnih konotacija nego ptice koje slobodno žive. Među divljim pticama češće negativnu konotaciju imaju one koje žive u blizini čovjeka (*wróbel*, *sroka*, *wrona*). Nazivi divljih ptica i ptica grabljivica ne pojavljuju se u sastavu mnogih frazema i imaju uglavnom pozitivnu konotaciju, a iznimke su *kukawica*, *dudek*, *sep*.
4. značajnu ekivalentnost tih frazema u poljskom i hrvatskom jeziku, zbog sličnosti uvjeta života, kulture i tradicije. Valja istaknuti dosta veliki broj naziva ptica u animalističkoj frazeologiji, ali s druge strane, arhaičnost njihovih struktura i semantike, znatno nestajanje i neprepoznatljivost kod suvremenih korisnika jezika (*szpakami karmiony* 'snalažljiv', *dobiti vrapca* 'ne dobiti ništa').

Ključne riječi: animalistička frazeologija, ptica, frazem, semantičke konotacije

Erika Kržišnik
Filozofski fakultet Sveučilišta u Ljubljani
Ljubljana, Slovenija
erika.krzisnik@ff.uni-lj.si

ZOONIMI V SLOVENSKIH FRAZEOLŠKIH PRIMERAH

Kulturološko, zlasti etnolingvistično, deloma tudi kontrastivnoanalitično zasnovana monografija o živalskih poimenovanjih v slovenščini sicer obstaja že nekaj časa (Keber, *Živali v prisposodobah 1, 2*, 1996, 1998), vendar jezikovno gradivo v njej ni omejeno na frazeološke enote niti frazeološke enote v njej niso posebej predstavljene. V prispevku bomo zato sistematično obdelali korpus primerjalnih frazemov z zoonimno komponento kot primerjalnim izrazom, in sicer glede na formalno-semantične lastnosti (ustaljenost/variantnost in leksikaliziranost) in z vidika rabe v sodobni slovenščini.

Ključne besede: frazeologija, zoonimi, primerjalni frazemi

ZOONYME IN DEN SLOWENISCHEN KOMPARATIVEN PHRASEMEN

Eine kulturologisch, vor allem ethnolinguistisch, teilweise auch kontrastiv-analytisch konzipierte Monographie über die Tiernamen im Slowenischen besteht zwar bereits seit einigen Jahren (Keber, *Živali v prisposodobah 1, 2*, 1996, 1998), aber das Sprachmaterial darin ist nicht auf phraseologische Einheiten begrenzt und außerdem wird den angeführten phraseologischen Einheiten kein besonderer Platz eingeräumt. Deshalb wird im Beitrag das Korpus von komparativen Phrasemen mit zoologischer Komponente im Sinne eines vergleichenden Ausdrucks analysiert, und zwar bezüglich formal-semantischer Eigenschaft (Festigkeit/Variation und Lexikalisierung) sowie unter dem Aspekt der Verwendung im heutigen Slowenisch.

Schlüsselwörter: Phraseologie, Zoonyme, komparative Phraseme

LEKSEM “RIBA” U FRAZELOGIJI HRVATSKOGA I DRUGIH EUROPSKIH JEZIKA

Leksem riba još je od davnine zastupljen u frazeologiji hrvatskoga i drugih europskih jezika. Izraz koji postoji u grčkome, *ἄφρονότερος τῶν ἰχθίων*, Erazmo Roterdamski bilježi na latinskom u svojoj zbirci *Adagia*: lat. *magis mutus quam pisces* (doslovno: njemiji od riba). Taj frazem proširio se u druge europske jezike (hrv. *nijem kao riba*, *šuti kao riba*). Iz istoga izvora potječe i latinski izraz *neque caro neque piscis* (doslovno: ni meso ni riba), koji se u inačicama pojavljuje u velikome broju jezika. U ovome radu cilj nam je analizirati frazeme s leksemom “riba” koje nalazimo u hrvatskome i drugim europskim jezicima, a uključit ćemo i izraz *loviti u mutnom*, s glagolom koji se često rabi u prenesenome značenju (npr. fr. *pêcher la nouvelle*, tal. *pescare le informazioni*, njem. *die Information auffischen*).

Ključne riječi: leksem “riba”, frazem, inačica, hrvatski jezik, drugi europski jezici

IL LESSEMA “PESCE” NELLA FRASEOLOGIA DELLA LINGUA CROATA E DI ALTRE LINGUE EUROPEE

Il lessema “pesce” è presente fin dai tempi antichi nella fraseologia della lingua croata e di altre lingue europee. La locuzione che esiste in greco, *ἄφρονότερος τῶν ἰχθίων*, è stata registrata in latino da Erasmo di Rotterdam nei suoi *Adagia*: lat. *magis mutus quam pisces* (letteralmente: più muto dei pesci). Tale espressione idiomatica si è diffusa in altre lingue europee (cr. *nijem kao riba*, *šuti kao riba*). Dalla stessa fonte proviene anche l’espressione latina *neque caro neque piscis*, le cui varianti esistono in molte lingue. Lo scopo di questo contributo è di analizzare le espressioni idiomatiche con il lessema “pesce” che troviamo in croato e in altre lingue europee. Vi sarà incluso anche il modo di dire *pescare nel torbido*, col verbo che è frequentemente usato con il significato metaforico (ad es., fr. *pêcher la nouvelle*, it. *pescare le informazioni*, ted. *die Information auffischen*).

Parole chiave: lessema “pesce”, espressione idiomatica, variante, lingua croata, altre lingue europee

POREDBENI FRAZEMI S ANIMALISTIČKOM KOMPONENTOM INTERTEKSTUALNO MOTIVIRANI

U radu se analiziraju poredbeni frazemi konstruirani s animalističkom sastavnicom, a kao teorijski okvir poslužila nam je poststrukturalistička teorija intertekstualnosti. Ona polazi od stajališta da svaki diskurs kreira značenje kroz interakciju s drugim diskursima, što nam je pri analizi frazema kao jezičnih jedinica utemeljenih u kulturnom modelu određenog društva bilo iznimno korisno. Osim toga, ova teorija se zasniva i na važnosti konteksta svakog teksta, pa se govori o kontekstu u užem i širem smislu, gdje se pod kontekstom u širem smislu podrazumijeva cjelokupna kultura, što je opet nezaobilazno kada govorimo o frazeologiji, budući da pod kulturom ovdje podrazumijevamo sve ono što je jedno društvo stvorilo, sve što se u tom društvu mora znati ili vjerovati da bi se djelovalo na prihvatljiv način. Odnosno, polazimo od kulture onako kako ju je definirao Goodenough (1964), koji između kulture i znanja stavlja znak jednakosti, stoga analizirati frazeme znači suočavati se sa bitnim obilježjima vlastite kulture.

Ključne riječi: poredbeni frazemi, intertekstualnost, tekst, kultura, kontekst

INTERTEXTUALLY MOTIVATED COMPARATIVE EXPRESSIONS WITH AN ANIMALISTIC COMPONENT

This paper deals with comparative expressions with an animalistic component. As a theoretical framework we used the poststructuralist theory of intertextuality. This theory is based on the view that every discourse creates meaning through the interaction with other discourses, which was highly helpful during the analysis of phrases such as language units based in the cultural model of a particular society. Moreover, this theory is based on the importance of the context of each text, so we can talk about the context in the broad and narrow sense. The context in a broader sense implies the entire culture, which again is very important when we refer to phraseology, since the culture here means everything that is created in a society and everything in this society that one has to know or believes in order to act in an acceptable way. That is, we start from the culture as it is defined by Goodenough (1964), who equals the culture and knowledge. Therefore, to analyze phrases means to deal with the essential characteristics of our own culture.

Key words: comparative idioms, intertextuality, text, culture, context

Ewa Młynarczyk
Uniwersytet Pedagogiczny
Kraków, Polska
emlynarczyk@o2.pl

FRAZEOLOGIZMY I PRZYSŁOWIA RZEMIEŚNICZE Z KOMPONENTEM ANIMALISTYCZNYM

Jednostki wielowyrazowe motywowane realiami rzemieślniczymi i zawierające w swym składzie nazwy zwierząt odnoszą się głównie do rzemiosł skórniczych (garbarstwo, kuśnierstwo, szewstwo, rymarstwo), spożywczych (rzeźnictwo, młynarstwo) oraz rzemiosła kowalskiego. Analiza tych jednostek jako nośników językowego obrazu świata pozwala na odtworzenie wielu utrwalonych w języku stereotypowych sądów, w których decydującą rolę odgrywa wartościowanie z perspektywy wykonawcy i/lub obserwatora rękodzielniczej pracy.

Słowa kluczowe: frazeologia rzemieślnicza, frazeologia animalistyczna, językowy obraz świata, stereotypy, wartościowanie

ZANATSKI FRAZEMI I POSLOVICE S ANIMALISTIČKOM SASTAVNICOM

Višečlane jedinice u sastavu kojih su nazivi životinja i koje su motivirane realijama iz područja obrtništva odnose se uglavnom na kožarske obrte (štavljenje, krznarstvo, obućarstvo, remenarstvo, sedlarstvo), prehrambene (klanje, mlinarstvo), te na kovački obrt. Analiza tih jedinica kao nositelja jezične slike svijeta dopušta propitivanje mnogih stereotipnih sudova ustaljenih u jeziku, a u kojima ključnu ulogu igra vrednovanje iz perspektive vršitelja i/ili promatrača ručnoga rada.

Ključne riječi: zanatska frazeologija, animalistička frazeologija, jezična slika svijeta, stereotipi, vrednovanje

Emilija Nedkova
Fakultet prirodnih znanosti i obrazovanja
Sveučilište Angela Kančeva
Ruse, Bugarska
prevned@abv.bg

LINGVISTIČKI, KULTUROLOŠKI I PRAGMATIČKI PARAMETRI KONTRASTIVNOG PROUČAVANJA BUGARSKIH I SRPSKIH ANIMALISTIČKIH FRAZEMA

Proučavanja pokazuju da su nazivi životinja aktivne sastavnice brojnih frazema u slavenskim jezicima, čije je značenje povezano s karakterističnim likom – širokim krugom predstavnika životinjskog svijeta (divljih i domaćih životinja, ptica i kukaca). Takvi su frazemi produktivni kako u bugarskom, tako i u srpskom jeziku, koji ne samo da su usko srodni jezici već svoju bliskost ostvaruju i na balkanskoj osnovi. Cilj je ovoga istraživanja na kontrastivnom planu analizirati bugarske i srpske animalističke frazeme. Usporedba se vrši na semiotičkom planu pa se u obzir uzimaju razlike na planu sadržaja, na planu izraza i na planu funkcioniranja. S obzirom na specifičnost animalističkih frazema primjenjuje se poseban model koji u njihovu proučavanju ujedinjuje određene lingvističke, kulturološke i pragmatičke parametre.

Кljučне riječi: lingvistički, kulturološki i pragmatički parametri, kontrastivno proučavanje frazeologije, animalistički frazemi, bugarski i srpski jezik

ЛИНГВИСТИЧНИ, КУЛТУРОЛОГИЧНИ И ПРАГМАТИЧНИ ПАРАМЕТРИ НА СЪПОСТАВИТЕЛНОТО ИЗСЛЕДВАНЕ НА БЪЛГАРСКИ И СРЪБСКИ АНИМАЛИСТИЧНИ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ

Наблюденията показват, че названията на животни се срещат активно като компоненти в множество фразеологизми в славянските езици, чието значение е свързано с характерен образ- на широк кръг представители на животинския свят (диви и домашни животни, птици и насекоми). Такива фразеологизми са продуктивни както в българския, така и в сръбския език, като два близкородствени славянски езика, чиято близост освен това се проявява и на балканска основа. Целта на настоящето изследване е да се анализират в съпоставителен план български и сръбски анималистични фразеологизми. Съпоставката е направена в семиотичен план, като се вземат предвид различията в плана на съдържание, в плана на изразяване и в плана на функциониране. С оглед спецификата на анималистичните фразеологизми се прилага специфичен модел, който обединява определени лингвистични, културологични и прагматични параметри на изследването им.

Ключови думи: лингвистични, културологични и прагматични параметри, съпоставително изследване на фразеология, анималистични фразеологизми, български и сръбски език

ZOONIMSKE SASTAVNICE U BIBLIZMIMA HRVATSKOGA I DRUGIH JEZIKA

U radu se analiziraju biblizmi, odnosno biblijski frazemi i izreke kojima je sastavnicom jedan od sljedećih zoonima: *krava, tele, ovca, janje, jarac, svinja, vuk, deva, golubica, komarac* i *zmija*. Cilj je rada analizirati značenje i simboliku navedenih zoonima u prikupljenim biblizmima te time dati moguće objašnjenje pozadinske slike pojedinoga biblizma koju motivira ne samo općenita simbolika zoonima nego većim dijelom njegova biblijska uloga. Građa je prikupljena iz različitih jednojezičnih i višejezičnih frazeoloških rječnika, a donose se i primjeri aktualne uporabe pojedinoga hrvatskog biblizma koji su pronađeni u elektroničkim izvorima te mrežnim pretraživačima. U radu se razmatra i status koji prikupljeni biblizmi imaju s obzirom na svoje biblijsko podrijetlo, tj. utvrđuje se pripadaju li izravnim ili neizravnim biblizmima. Hrvatski se zoonimski biblizmi uspoređuju s talijanskim, njemačkim i engleskim biblizmima pri čemu se pokazuje njihova veća podudarnost, ali i određene razlike uvjetovane specifičnostima pojedinoga jezika i kulture.

Ključne riječi: zoonimska sastavnica, biblizam, frazemska pozadinska slika, hrvatski jezik, njemački jezik, talijanski jezik, engleski jezik

ZOONYMISCHE KOMPONENTEN IN DEN BIBLEISMEN DER KROATISCHEN SPRACHE UND EINIGER ANDERER SPRACHEN

In dieser Arbeit werden biblische Phraseme und Sprichwörter analysiert, die eine der folgenden zoonymischen Komponenten enthalten: *Kuh, Kalb, Schaf, Lamm, Bock, Schwein/Sau, Wolf, Kamel, Taube, Stechmücke* und *Schlange*. Das Hauptanliegen der Arbeit ist, die Bedeutung und die Symbolik der zoonymischen Komponenten im gesammelten Korpus von Bibleismen zu untersuchen und die phraseologischen Bilder der einzelnen biblischen Phraseme zu erklären: Denn die phraseologischen Bilder sind nicht nur durch die allgemeine Tiersymbolik motiviert, sondern größtenteils durch ihre biblische Rolle.

Das Belegmaterial ist aus verschiedenen einsprachigen und mehrsprachigen Wörterbüchern exzerpiert worden und der praktische Gebrauch dieser Bibleismen wird im nachfolgenden Text anhand von Beispielen aus elektronischen und Internet-Quellen dargestellt. Des Weiteren wird in dieser Arbeit der Status der Phraseme aus dem Korpus in Bezug auf ihre biblische Herkunft festgestellt, d. h. es wird aufgezeigt, ob die Phraseme der Bibel direkt entnommen sind oder der biblischen Quelle frei nachgebildet sind. Die kroatischen zoonymischen biblischen Phraseme werden mit den entsprechenden italienischen, deutschen und englischen biblischen Phrasemen verglichen, wobei ihre Konvergenzen zum Vorschein kommen aber auch ihre divergierenden Merkmale, die durch die sprachliche und kulturelle Spezifik der einzelnen Sprache bedingt sind.

Schlüsselwörter: zoonymische Komponente, biblisches Phrasem, phraseologisches Bild, die kroatische Sprache, die deutsche Sprache, die italienische Sprache, die englische Sprache

Gergana Petkova
Filološki fakultet Sveučilišta Paisija Hilenderskoga
Plovdiv, Bugarska
gerganapetkova@uni-plovdiv.bg

ХЪРВАТСКИ МЪЖКИ ЛИЧНИ ИМЕНА, ОБРАЗУВАНИ ОТ ЗООНИМИ

Обект на настоящия текст са хърватските мъжки лични имена, образувани от зооними. Основната цел на изследването е пълният списък на гореспоменатите антропоними да бъде представен (включително и техните варианти). Екскерпираните примери са класифицирани според техния произход и според това дали са канонизирани от Църквата или не.

Като основен източник на информация е използван *Rječnik osobnih imena* от Mate Šimundić, а всички допълнителни материали са приложени в библиографията.

Ключови думи: хърватско мъжко лично име, зооним

CROATIAN MASCULINE PERSONAL NAMES DERIVED FROM ZOONYMS

The research object of the present text is Croatian masculine personal names, derived from zoonyms. The main research aim is their complete list (including all the variants if these anthroponyms) to be presented. The examples are classified according to their origin and to the very fact if they are canonized by the Church or not.

Rječnik osobnih imena by Mate Šimundić is used as a main source of information and all the additional ones are given in the bibliography.

Key words: Croatian masculine personal name, zoonym

Bernardina Petrović
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, Hrvatska
bernardina.petrovic@zg.t-com.hr

BUBE SU U GLAVI **ENTOMOLOŠKA SASTAVNICA HRVATSKIH FRAZEMA**

Entomološka je frazemska sastavnica jamačno jedna od najbrojnijih sastavnica hrvatskoga frazeološkoga korpusa jer su kukci u vrstama najbrojniji razred velike grupe člankonožaca koji obuhvaća više vrsta nego sve ostale životinjske skupine zajedno. U radu se ponajprije formalno, strukturno i sadržajno, a potom i uporabno analizira iznimno razveden frazemski korpus hrvatskoga jezika s entomološkom sastavnicom. Primjeri su frazema s entomološkom sastavnicom prikupljeni iz aktualnoga pisanoga i govornoga korpusa hrvatskoga jezika i oni će svojom strukturom i uporabnom vrijednošću potvrditi teorijske postavke o entomološkoj sastavnici hrvatskih frazema.

Ključne riječi: hrvatski jezik, frazemi hrvatskoga jezika, entomološka sastavnica frazema

BUBE SU U GLAVI **ENTOMOLOGICAL COMPONENT OF CROATIAN IDIOMS**

An entomological component is certainly one of the largest components of the Croatian phraseological corpus because insects are the most numerous species in the class of large groups of arthropods that includes more species than all other animal groups together. This paper analyses extremely widespread phraseological corpus of Croatian language with entomological component, firstly from formal, structural and content aspects, and then from the aspect of its usage. Examples of phrases with entomological component are collected from the actual written and spoken corpus of Croatian language, and they will confirm theoretical assumptions about entomological component of Croatian idioms by their structure and utilization value.

Key words: Croatian language, idioms Croatian language, entomological component of idioms

CRV I ROBAK U PRAGMATICI I FRAZELOGIJI

U nazivu „crv“ vidi se da je hrvatski jezik ostavio staroslavenski korijen koji se još očuvao u dijalektima: *črv*, a u poljskom se taj oblik nalazi u korijenu naziva za mjesec lipanj (*czerwiec*) i boje (*czerwony*). „Robak“ je izgubio protetsko *h*, očuvano u leksemu „chrząszcz“ (hrv. *hrušt*) pa se u etimološkom rječniku Wiesława Boryśa (2005:515) *robak* navodi kao onomatopejska riječ (*chrobak*) u značenju *onaj koji hrda* (glasno grize). Crvena boja u oba jezika čuva stari korijen jer se od posebne vrste crva dobivala crvena boja.

U radu se analiziraju hrvatski i poljski pragmafrazemi sa sastavnicom „crv“ i „robak“, njihovi ekvivalentni i neekvivalentni oblici i značenja (*crvuljak*, *crvić*, *crvak*; fraz. *crv sumnje* ili *buba u uhu*; pragmatički *crv* dobiva negativno značenje pa se za pozitivno značenje mora pretvoriti u deminutiv i hipokoristik *bubica*). U poljskom jeziku osim izravnoga značenja kukca *robak* u frazeologiji dobiva preneseno značenje grižnje savjesti (u frazemu *zalać robaka* sa značenjem *napiti se od muke (jada, žalosti)*).

Ključne riječi: frazeologija, pragmalingvistika, emocije

CRV AND ROBAK IN PRAGMATICS AND PHRASEOLOGY

We can find the Old Slavic root in Polish *czerw*, as both dialectal form and the name of month *June* (*czerwiec*), and for colour red (*czerwony*). In Croatian, the root is preserved in *crv* and dialectal *črv*. „Robak“ has lost its protetic *h*, preserved in the lexeme „chrząszcz“ (Croatian *hrušt*). For that reason dictionary of Wiesław Boryś (2005:515) marks the word *robak* as onomatopoeic (*chrobak*), with the meaning *onaj koji hrda* (bites loudly). Both languages preserve the old root with the colour red since it required a special type of worm to gain red color.

The paper analyses Croatian and Polish pragmaphrasemes with composit *crv* and *robak*, as well as their equivalent and nonequivalent forms and meanings (*crvuljak*, *crvić*, *crvak*; idioms *crv sumnje* or *buba u uhu*; pragmatic *crv* has a negative meaning, thus has to be transferred into a diminutive and hypocoristics *bubica* to gain positive meaning).

In Polish, apart from direct meaning bug, in phraseology *robak* has a transferred meaning of guilty consciousness (in idioms *zalać robaka* which means *napiti se od muke (jada, žalosti)*).

Key words: phraseology, pragmalinguistics, emotions

Slavomira Ribarova
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, Hrvatska
sribarov@ffzg.hr

TY VOLE, NEDELEJ ZE MĚ VOLA: O KOLOKVIJALNO PEJORATIVNOJ UPORABI NEKIH ZONIMSKIH FRAZEMA

U suvremenom češkom jeziku je izražena uporaba zoonima *vůl* (hrv. *vol*) stoga se rad bavi uporabom ovoga zoonima u frazemima s kolokvijalnim i pejorativnim značenjem i promatra se njegova frekvencija u Češkom nacionalnom korpusu. Kako zoonim ima široki semantički spektar uporabe, analiziraju se i njegove hrvatske prijevodne varijante.

Ključne riječi: češki jezik, frazem, zoonim *vůl*, pejorativno značenje, prijevodne varijante

TY VOLE, NEDELEJ ZE MĚ VOLA OR: ON COLLOQUIAL PEJORATIVE USAGE OF CERTAIN ZOONYM IDIOMS

In contemporary Czech language the zoonym *vůl* (hrv. *vol*, eng. *ox*) occurs very frequently, thus the paper describes its usage in some colloquial and pejorative idioms. Furthermore, it indicates the frequency based on the Czech National Corpus. Due to the wide semantic range of the illustrated zoonym Croatian translation solutions are correspondingly presented.

Key words: Czech language, idiom, zoonym *vůl*, pejorative meaning, translation solutions

Svetla Ruskova Đermanović
Filološki fakultet Sveučilišta Paisija Hilenderskoga
Plovdiv, Bugarska
svetlaruskova@gmail.com

ХЪРВАТСКИТЕ И БЪЛГАРСКИТЕ НАРОДНИ ПОГОВОРКИ И ПОСЛОВИЦИ С КОМПОНЕНТ ДОМАШНО ЖИВОТНО И ТЯХНОТО ЛЕКСИКОГРАФСКО ОПИСАНИЕ

В настоящия труд обект на изследване са лексемите, означаващи домашно животно в хърватските пословици и поговорки и техните еквиваленти в българския език. Материалът е екскерпиран от еднотомния речник на хърватския език *Veliki rječnik hrvatskoga jezika* (2003) и еднотомния *Тълковен речник на българския език* (1976), както и от различни сборници с хърватски и български народни поговорки и пословици. Най-напред е описано и представено значението на лексемите в речниците на двата езика, след което въз основата на хърватските пословици, по азбучен ред са представени българските еквиваленти, там където такива съществуват.

Ключови думи: зооними, пословици, лексикографско описание, хърватски език, български език

CROATIAN AND BULGARIAN PROVERBS AND SAYINGS CONTAINING A COMPONENT *PET* AND THEIR LEXICOGRAPHIC DESCRIPTION

The research object of the present text is the lexemes with meaning “pet” that could be found in Croatian proverbs and sayings and their Bulgarian equivalents. *Veliki rječnik hrvatskoga jezika* (2003) and *Тълковен речник на българския език* (1976) are used as a main sources of information as well as different volumes containing Croatian and Bulgarian proverbs and sayings. First, the meaning of the lexemes is given and described in the way it is presented in the dictionaries mentioned above. After that, the complete list (in alphabet order) of the Croatian proverbs and sayings and their Bulgarian equivalent (where available), containing some of the researched lexemes, is given.

Key words: zoonyms, proverbs, lexicographic description, Croatian, Bulgarian

Adrianna Seniów
Uniwersytet Szczeciński
Szczecin, Polska
ada.seniow@wp.pl

CZASOWNIKOWE DERYWATY ODZWIERZĘCE W WIERSZU JULIANA TUWIMA FIGIELEK NA TLE POLSZCZYŹNY OGÓLNEJ

Celem referatu będzie odtworzenie etymologii oraz wskazanie podstaw słotwórczych dla czasownikowych derywatów odzwierzęcych: *przekomarzać się*, *zaciętrzewić się*, *zasepić się*, *osowieć*, *rozindyczyć się*, *zbaranieć* obecnych w wierszu Juliana Tuwima *Figielek*. Określona zostanie ponadto motywacja kulturowa i odniesienia symboliczne dla badanych wyrazów oraz ich funkcjonowanie w historii języka polskiego. W toku rozważań omówiona będzie również funkcja ekspresywna, jaką pełnią odzwierzęce czasowniki w wierszu Tuwima. Ostatnia podejmowana w referacie kwestia dotyczyć będzie zagadnienia sprawności funkcjonalnej analizowanych derywatów we współczesnej polszczyźnie ogólnej.

Słowa kluczowe: polszczyzna XX wieku, idiolekt pisarza, zjawiska językowo-stylistyczne, zwierzę, czasownikowe derywaty

GLAGOLSKE IZVEDENICE OD NAZIVA ŽIVOTINJA U PJESMI JULIANA TUWIMA FIGIELEK U OPĆEPOLJSKOM JEZIKU

Cilj referata bit će predstaviti etimologiju i prikazati tvorbene obrasce glagola *przekomarzać się*, *zaciętrzewić się*, *zasepić się*, *osowieć*, *rozindyczyć się*, *zbaranieć* prisutne u pjesmi Juliana Tuwima *Figielek*. Osim toga, poblize će se odrediti kulturna motivacija i simbolički odnos proučavanih riječi i njihova važnost u povijesti poljskoga jezika. Predstavit će se i ekspresivna funkcija koju u Tuwimovoj pjesmi imaju odabrani glagoli. Naposljetku će se razmotriti pitanje funkcionalne učinkovitosti analiziranih izvedenica u suvremenom općepoljskom jeziku.

Ključne riječi: poljski jezik 20. stoljeća, idiolekt pisca, jezično-stilske pojave, životinja, glagolske izvedenice

Vera Smole
Filozofski fakultet Sveučilišta u Ljubljani
Ljubljana, Slovenija
vera.smole@guest.arnes.si

DOMAČE ŽIVALI V FRAZEMIH VZHODNODOLENJSKEGA ŠENTRUPERSKEGA GOVORA

V vzhodnodolenjskem govoru vasi Šentrupert in okolice je bilo zapisanih okrog 100 frazeoloških enot, katerih je ena od sestavin poimenovanje za domačo žival (preko 70 frazemov), iz takega samostalnika izpeljan pridevnik (8 frazemov) ali pa je sestavina del živalskega telesa (10 frazemov); pridanih je tudi 13 pregovorov. Domače živali povečini nastopajo v enem, dveh ali treh frazemih (*bik*, *cvergelj* 'vrsta majhnih kokoši', *konj*, *kozel*, *krava* (*mavra*, *čuha*), *ovca*, *petelin*, *turški petelin(ček)*, *pišče*, *prasica*, *prase*, *raca*, *tele(k)*, *zajec*, *žrebec* ter *živina* in pogojno še *žival*; največkrat se v frazemih pojavi *pes* (11 frazemov), sledita *vol* (7) in *maček* (7) ter *mačka* (4) in *kura* (4). Pridevniki iz njih so *konjski*, *kravji*, *mačji* in *pasji*, deli njihovih teles pa *rep*, *rilec* in *rog*. V pregovorih nastopajo *bik*, *konj*, *kozel*, *kura*, *maček*, *mačka*, *pes*, *tele* in *vol*.

Ključne besede: animalistični frazemi, domače živali v frazemih, narečni frazemi, govor vzhodnodolenjske vasi Šentrupert

NAMES OF DOMESTIC ANIMALS IN IDIOMS OF THE LOCAL SPEECH OF ŠENTRUPERT

In the local speech of Šentrupert and its surroundings (the eastern part of Lower Carniola) there are more than 100 phraseological units which contain either a name of a domestic animal or an adjective, derived from it. These idioms have already been noted and arranged in lexicographical order. More than a half of these expressions are comparative idioms. There are also 17 proverbs and sayings. Domestic animals (*bik*, *cvergelj*, *junec*, *kobila*, *konj*, *koza*, *kozel*, *kravica*, *kuzla*, *mačka*, *ovca*, *petelin*, *turški petelinček*, *pišče*, *prasica*, *prase*, *raca*, *purman*, *tele(k)*, *zajec*, *žrebec*, *živina* and *žival*) are usually a part of one to five idioms. The most frequently represented animal is *pes* (20), towards the end of the list are *krava* (8 and *čuha* (1), *mavra* (1)), *mačka* (7) and *vol* (6). Adjectives can be formed from these substantives: *konjski*, *kozji*, *kravji*, *kurji*, *mačji* in *pasji*. In proverbs and sayings the following names can be found: *bik*, *kobila*, *konj*, *kozel*, *krava*, *kura*, *maček*, *mačka*, *pes*, *tele*, *vol* in *zajec*.

Keywords: animal idioms, domestic animals in idioms, dialect idioms, the local speech of Šentrupert

ZAKAJ SE SLOVENCİ NERADI ISTOVETIMO S SVOJO KOKOŠKO?

Zemljevid Slovenije spominja na kokoš in prav ta naravna danost je bila domiselno izkoriščena 1996, ko je nastala nekoč ena najbolj obiskanih slovenskih spletnih strani z imenom *Mat'Kurja*, ki jo je v podobi kure v slovenski narodni noši oblikoval ilustrator Tomaž Lavrič. Čeprav se živali iz pomenskega polja perutnina neredko uporabljajo kot državni simboli (npr. galski petelin), maskote športnih klubov (npr. petelin angleškega nogometnega kluba Tottenham), podjetij (npr. celo nekoč prepoznaven Podravkin petelin na jušnih koncentratih), se Slovenci s kokošjo neradi identificiramo, niti je nismo razvili v dovolj razpoznavni atribut slovenskega turizma.

Kje so vzroki? Odgovor se skriva najverjetneje v dejstvu, da smo Slovenci v zvezi najpogostejšimi leksemi v sinonimnem nizu *kokoš, kura, koklja, puta* in *putka* za pomen 'velika domača ptica s kratkim vratom in močnim telesom' na podlagi enostavnih kognitivnih shem, imenovanih predsodki in stereotipi, za poimenovano žival oblikovali več negativnih kot pozitivnih semov kolektivne ekspresije. To potrjujejo tudi številnejši frazemi te besedne družine z negativno (*hoditi kot kura brez glave; pisati kot kura; izgledati kot opipana/mokra kura; najti kaj kot slepa kura zrno; brskati kot kura po gnoju; stara kura/koklja; še kure bi se smejale komu, čemu; jajce več kot puta ve; biti kurje pameti; kurja fizika; kurji tat; kurji britof*) kot pozitivno konotacijo (*sedeti kot kura na jajcih, paziti na kaj kot kura na pišče, zbirati kaj kot koklja svoja piščeta; kura, ki nese zlata jajca*). Podobno kažejo tudi idiomi *kokoš, kura, piška, putka, putkica* 'pohlevna, ne preveč pametna ženska', pa tudi pragmatični frazemi, večinoma kletvice, ki so precej blage in šaljive: *naj me kura/koklja brcne, če ...; primojkokoš* in *matkurja*.

Na podlagi primerjalnih podatkov iz milijardnega korpusa slovenščine Gigafida v soočanju s korpusom turističnih besedil TURK bomo z izseki besedilne rabe potrdili tezo o prevladujoči negativni konotaciji, povezani s to živaljo, zaradi česar se sicer domiselno prepoznana geografska danost izgublja kot identitetni potencial slovenskega turizma.

Ključne besede: frazeologija, živalski frazemi, konotacija, korpusna analiza, turistična identiteta

WHY THE SLOVENES DO NOT LIKE TO IDENTIFY WITH THE HEN SHAPE OF THEIR COUNTRY?

The map of Slovenia resembles a hen. This characteristic was used in a clever way in 1996, when the illustrator Tomaž Lavrič created a hen wearing the Slovene national costume for the website named *Mat'Kurja*, which was one of the most visited Slovene websites at that time. Animals from the semantic field of poultry are commonly used as symbols, e.g. as state symbols (e.g. the Gallic rooster), as mascots of sports clubs (e.g. the fighting cock of the English football club Tottenham), or businesses (e.g. Podravka's cock on the cover of soup packets). However, the Slovenes are reluctant to identify with the hen shape of their country, and it has not been developed into a recognizable symbol of Slovene tourism.

What are the reasons for that? The answer probably lies in the fact that the Slovenes associate the meaning of 'a big domestic bird with a short neck and strong body' expressed through the set of synonyms *kokoš, kura, koklja* and *putka* mostly with its negative rather than positive senses. This is reflected in the large number of Slovene idioms involving hens with a negative connotation (*hoditi kot kura brez glave; pisati kot kura; izgledati kot opipana/mokra kura; najti kaj kot slepa kura zrno; brskati kot kura po gnoju; stara kura/koklja; še kure bi se smejale komu, čemu; jajce več kot puta ve; biti kurje pameti; kurja fizika; kurji tat; kurji britof*), as opposed to the smaller number of idioms involving hens with a positive connotation (*sedeti kot kura na jajcih; paziti nekaj kot kura na pišče, zbirati kaj kot koklja svoja piščeta; kura, ki nese zlata jajca*). There is a similar pattern with idioms denoting women, e.g.

kokoš, kura, piška, putka, putkica, which signify ‘a submissive, not too clever woman’, and pragmatic idioms, mostly swearwords, which are mild and jocular: *naj me kura/koklja brcne, če...; primojkokoš* and *matkurja*.

By analyzing and comparing data on language use from the billion word corpus of the Slovene language Gigafida and the corpus of tourist texts TURK, we confirm the thesis that idioms involving hens have a predominantly negative connotation. This is also the reason why the geographical hen shape of Slovenia has remained an unused potential as an identity reference in Slovene tourism.

Key words: idioms, animal idioms, connotation, corpus analysis, tourist identity

DEFINICJA KOGNITYWNA JAKO SKŁADNIK OPISU LEKSYKOGRAFICZNEGO ZWIĄZKÓW FRAZEOLÓGICZNYCH Z KOMPONENTEM ANIMALISTYCZNYM

W danej kulturze nazwy wielu zwierząt funkcjonują jako nośniki nie tylko znaczenia, ale i konotacji. W przypadku nazw przedstawicieli fauny o dużym znaczeniu ekokulturowym w określonym etnikum konotacje te mogą mieć złożony charakter. Potencjał konotacyjny sprawia, że liczne animalizmy są składnikami związków frazeologicznych o różnorodnej motywacji. W wielu z nich znajdujemy odwołania zarówno do cech obiektywnych, jak i symbolicznych, przypisywanych poszczególnym gatunkom przez człowieka. Stałe połączenia wyrazowe z komponentem zwierzęcym stanowią liczną grupę, dlatego zasadne jest tworzenie słowników frazeologizmów animalistycznych. Uwzględnienie definicji kognitywnej w mikrostrukturze takiego słownika pozwala na przekazanie użytkownikowi podstawowych informacji o językowo-kulturowym obrazie danego zwierzęcia. Włączenie omawianego elementu do artykułu hasłowego umożliwia przekazanie informacji istotnych z kulturowego punktu widzenia, a niemieszczących się w opisie danej nazwy w słownikach ogólnych, wśród których wiele zawiera jedynie definicję encyklopedyczną poszczególnych nazw faunicznych. Podanie definicji kognitywnych nazw zwierząt stanowiących komponenty stałych połączeń wyrazowych pozwoli użytkownikowi słownika na zrozumienie motywacji wielu jednostek, co wpłynie na ich lepsze przyswojenie. Ponadto ułatwi mu to swobodne posługiwanie się związkiem faunicznym w postaci kanonicznej i zmodyfikowanej w rozmaitych kontekstach. Zamieszczenie definicji kognitywnej animalizmu w opracowaniu frazeograficznym przyczyni się więc do rozwoju kompetencji językowo-kulturowych korzystających z niego osób.

Słowa kluczowe: definicja kognitywna, frazeologizm, komponent animalistyczny, leksykografia

KOGNITIVNA DEFINICIJA KAO SASTAVNI DIO LEKSIKOGRFSKOG OPISA FRAZEMA S ANIMALISTIČKOM SASTAVNICOM

U određenoj kulturi nazivi mnogih životinja funkcioniraju kao nositelji ne samo značenja nego i konotacije. Kod naziva predstavnika faune s velikim ekokulturnim značenjem u određenoj etničkoj skupini te konotacije mogu biti složene. Zbog konotativnog potencijala mnogi su animalizmi sastavni dijelovi frazema s različitim motivacijom. U mnogih su od njih uočljive objektivne osobine kao i one simbolične koje ljudi pripisuju pojedinim vrstama. Ustaljene sveze riječi s animalističkom sastavnicom brojna su skupina i zato je opravdana izrada rječnika animalističkih frazema. Primjena kognitivnog pristupa u mikrostrukтури takvog rječnika dopušta prenošenje temeljnih informacija o jezično-kulturnoj slici dotične životinje. Uključivanje odabranog elementa u rječnički članak omogućuje prenošenje informacija važnih s kulturne točke gledišta, a koje se ne nalaze u opisu danog naziva u općim rječnicima, od kojih mnogi sadrže samo enciklopedijsku definiciju pojedinih naziva životinja. Kognitivne definicije životinja koje su sastavnicama ustaljenih sveza riječi omogućuju korisniku rječnika razumijevanje motivacije mnogih jedinica, a to utječe na bolje usvajanje. Osim toga, to će olakšati slobodnu uporabu animalističke sveze u kanonskom obliku kao i modificiranom u različitim kontekstima. Uvrštavanje takve kognitivne definicije animalizma u frazeografskim radovima doprinijet će razvoju jezično-kulturnih kompetencija korisnika.

Ključne riječi: kognitivna definicija, frazem, animalistička sastavnica, leksikografija

Eva Tibenská
Filozofski fakultet Sveučilišta sv. Ćirila i Metoda
Trnava, Slovačka
tibenska57@gmail.com

FRAZEOLIGICKÉ JEDNOTKY SO ZOONYMICKÝM KOMPONENTOM A ICH PREPOJENIE NA ĽUDOVÚ TRADÍCIU

V príspevku *Frazeologické jednotky so zoonymickým komponentom a ich prepojenie na ľudovú tradíciu* sa skúmané frazémy podrobujú najskôr dôkladnej klasifikácii podľa rôznych významových a formálnych kritérií. Následne sa konfrontujú s obrazom a pozitívnym či negatívnym hodnotením zvierat a ich vlastností či stereotypov správania v ľudových či zľudovených rozprávkach a ľudových piesňach.

Kľúčové slová: frazeologické jednotky so zoonymickým komponentom, významové a formálne klasifikačné kritériá, frazeosémantické polia – mikropolia a makropolia, ľudová tradícia

FRAZEOLIGICAL UNITS WITH ZOONYMIC COMPONENT AND THEIR INTERCONNECTION TO FOLK TRADITION

In the paper *Frazeological Units with Zoonymic Component and their Interconnection to Folk Tradition* we analyze the examined phrasemes firstly according to detailed classification based on different semantic and formal criteria. Afterward we confront them with the depiction of animals, their positive or negative perception, and also their attributes or stereotypes depicted in folk tales and folksongs.

Key words: frazeological units with zoonymic component, semantic and formal classification criteria, phraseosemantic fields – micro fields and macro fields, folk tradition

Marija Turk
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
Rijeka, Hrvatska
mturk@ffri.hr

Nina Spicijarić Paškvan
Zavod za povijesne i društvene znanosti HAZU
Rijeka, Hrvatska
nspicijaric@hazu.hr

KONTRASTIVNA RAŠČLAMBA KAO POSTUPAK OTKRIVANJA PODRIJETLA FRAZEMA (NA PRIMJERU FRAZEMA SA ZONIMSKOM SASTAVNICOM)

Hrvatski jezik bio u višestoljetnom dodiru s drugim jezicima koji su ostavili traga i u njegovoj frazeologiji. Jedan od mogućih postupaka otkrivanja ishodišta frazema jest kontrastiranje jednakoznačnih frazema u više jezika. U ovome se prilogu osobita pozornost posvećuje frazemima sa zoonimskom sastavnicom u hrvatskome jeziku u kontrastu s jednakoznačnim frazemima u njemačkome i talijanskome jeziku jer su ti jezici u prošlosti znatno utjecali na hrvatski. Jedan od pokazatelja moguće reprodukcije frazema iz stranog jezika u hrvatski jest stupanj ekvivalencije i stupanj desemantizacije frazemskih sastavnica u jezicima koji se kontrastiraju.

Ključne riječi: kontrastivna analiza, zoonimska sastavnica, frazemi, hrvatski jezik, strani jezik

KONTRASTIVE ANALYSE ALS METHODE ZUR AUFDECKUNG DER HERKUNFT VON PHRASEMEN (AM BEISPIEL DER PHRASEME MIT ZOONYMISCHER KOMPONENTE)

Die kroatische Sprache stand in einem jahrhundertelangen Kontakt mit anderen Sprachen. Durch diesen Kontakt wurde auch der Bereich der kroatischen Phraseologie bedeutsam beeinflusst. Als eine der möglichen Methoden zur Aufdeckung der Herkunft von Phrasemen kann die Gegenüberstellung von gleichbedeutenden Phrasemen mehrerer kontaktierender Sprachen angesehen werden. Im Mittelpunkt des Interesses stehen in diesem Beitrag kroatische Phraseme mit zoonymischer Komponente und die ihnen gegenübergestellten gleichbedeutenden Phraseme des Deutschen und des Italienischen, da die beiden letztgenannten Sprachen in der Vergangenheit einen bemerkenswert großen Einfluss auf die kroatische Sprache ausgeübt haben. Als Indikatoren für die mögliche Reproduktion der Phraseme aus einer Fremdsprache in die kroatische Sprache können der Äquivalenzgrad und der Grad der Desemantisierung der Phrasemkomponenten der miteinander in Kontakt tretenden Sprachen angesehen werden.

Schlüsselwörter: kontrastive Analyse, zoonymische Komponente, Phrasem, die kroatische Sprache, Fremdsprache

KDO JE V TRGOVINI S PORCELANOM? – ANALIZA ŽIVALSKIH SESTAVIN V FRAZEMU Z DIAHRONEGA VIDIKA

Diahroni vidik v frazeološki teoriji je pogosto predmet raziskav, s katerimi jezikoslovci prispevajo k ugotavljanju rabe in zakonitosti v razvoju neke stalne besedne zveze vse od začetka do današnjih dni. Pri raziskovanju etimologije frazema je potrebno upoštevati najrazličnejše možnosti nastanka in vse dejavnike, ki so lahko vplivali na nastanek nove ustaljene oblike. Frazeološke enote nastanejo na različne načine: bodisi iz proste besedne zveze zaradi novih metonimičnih ali metaforičnih semantičnih prenosov, ali če posamezne sestavine izgubijo svoj prvotni pomen in tvorijo nov frazeološki pomen, tudi če se izgubi prvotna motivacije kot posledica napačnega razumevanja v procesu ljudskega etimološkega prenosa, a tudi kot izposojenke iz tujega jezika. V prispevku ugotavljamo etimologijo frazema *slon v trgovini s porcelanom*, ki je poznan v germanskih, romanskih, slovanskih in drugih jezikih tudi z drugimi živalskimi sestavinami (npr. konj, bik, krava, kamela). Natančen izvor nastanka frazema ni znan. Na podlagi primerjalne analize ugotavljamo več možnih teorij nastanka. Gradivo iz starejših in sodobnih literarnih in drugih virov ter slovarjev analiziramo tako na strukturni in pomenski ravni kot tudi s prevodnega vidika.

Ključne besede: etimologija, živalska sestavina, prevajanje, konotacija, leksikografija

WER BEFINDET SICH IM PORZELLANLADEN? – ANALYSE VON TIERKOMPONENTEN IM PHRASEM UNTER DIACHRONEM ASPEKT

Der diachrone Aspekt in der Phraseologieforschung ist Gegenstand zahlreicher Untersuchungen, in denen Linguisten den Gebrauch und die Gesetzmäßigkeiten in der Entwicklung einer festen Wortverbindung vom Anfang bis zu unserer Zeit feststellen. Bei der Erforschung der Etymologie eines Phrasems müssen verschiedene Möglichkeiten seiner Entstehung und alle Faktoren berücksichtigt werden, die die Bildung einer neuen Wortverbindung möglicherweise beeinflussen. Es gibt verschiedene Arten der Bildung von phraseologischen Einheiten: entweder wird aus der ursprünglichen freien Wortverbindung eine feste Wortverbindung infolge der metaphorischen oder metonymischen Bedeutungsübertragungen gebildet, oder wenn einzelne Komponenten ihre ursprüngliche Bedeutung verlieren und die neue phraseologische Bedeutung annehmen, oder wenn die ursprüngliche Motivation im Prozess der volksetymologischer Umwandlung zur Entstehung demotivierter Phraseme führt, oder auch als Entlehnung aus anderen Sprachen. In unserem Beitrag stellen wir die Etymologie des Phrasems *slon v trgovini s porcelanom* fest, das in germanischen, romanischen, slawischen und anderen Sprachen auch mit anderen Tierkomponenten (z.B. *Pferd, Stier, Kuh, Kamel*) bekannt ist. Der exakte Ursprung des Phrasems ist nicht bekannt. Auf der Grundlage des kontrastiven Vergleichs klären wir mehrere mögliche Theorien der Entstehung. Die Analyse des Untersuchungsmaterials aus historischen und modernen literarischen und anderen Belegen sowie Wörterbüchern erfolgt sowohl auf der strukturellen und semantischen Ebene als auch unter dem übersetzungsbezogenen Aspekt.

Schlüsselwörter: Etymologie, Tierkomponente, Übersetzung, Konnotation, Lexikographie

ADINATON U ANIMALISTIČKOJ FRAZELOGIJI

U radu se kao jedan od mehanizama frazeologizacije analizira stilska figura adinaton u animalističkim frazemima dvaju srodnih jezika – bugarskom i hrvatskom. Adinatonski izrazi imaju snažnu ekspresivnost i slikovitost i često su zastupljeni u svim oblicima komunikacije, a frazemima smatramo one koji su se ustalili u govoru i rabe se kao gotove i cjelovite jedinice. Namjera je ovakvih izraza istaknuti nemogućnost ostvarenja neke radnje pa većina frazema ima značenje ‘nikada’ (*когда<то> засвирият биволите с кавали, kad se guda uspenje na vrbu*) ili opisuje uzaludne, glupe i nepromišljene radnje (*musti jarca u rešeto, стрижа бълхите*). U frazemima koje možemo tumačiti ovom stilskom figurom često su zastupljene životinje u ulozi vršitelja ili trpitelja radnje što doprinosi njihovoj metaforičnosti, ekspresivnosti i slikovitosti.

Ključne riječi: frazemi, bugarski jezik, hrvatski jezik, adinaton, animalistička frazeologija

ADYNATON IN THE ANIMALISTIC PHRASEOLOGY

The paper analyzes the figure of speech adynaton in animalistic Bulgarian and Croatian idioms, as one of the mechanisms of phraseologization. Adynaton figures are strongly expressive and figurative and often appear in every type of communication. Idioms are considered those adynatons which appear frequently in speech and are used as compact structures. Intention of those expressions it to indicate that something is highly unlikely ever to happen, so their meaning is ‘never’ (*когда<то> засвирият биволите с кавали, kad se guda uspenje na vrbu*) or they express meaningless, stupid or thoughtless actions (*musti jarca u rešeto, стрижа бълхите*). Idioms which can be explained by this figure of speech often contain animal as subject or patient of action, which contributes to their metaphoric expressivity and figurativity.

Key words: idioms, Bulgarian, Croatian, adynaton, animalistic phraseology

Katerina Veljanovska
Filološki fakultet Blaže Koneski
Skoplje, Makedonija
k.veljanovska@gmail.com

КОНЦЕПТНА АНАЛИЗА НА МАКЕДОНСКИТЕ И НА ХРВАТСКИТЕ ЗООНИМНИ ФРАЗЕМИ СО СОМАТСКА КОМПОНЕНТА

Концептната анализа на зоонимните фраземи со соматска компонента се темели на корпус од македонски и хрватски фраземи. Со примена на методот концепт фраземите се поделени во тематско –значенски области според кој најголем дел од примерите се однесуваат на човекот, на неговите карактерни и интелектуални особини, на надворешниот изглед, на неговите чувства и сл., а многу ретко се јавуваат со други значења.

Клучни зборови: зоонимни фраземи во македонскиот јазик, зоонимни фраземи во хрватскиот јазик, концепт, соматизми

CONCEPT ANALYSIS OF MACEDONIAN AND CROATIAN ZOONYMIC IDIOMS WITH SOMATIC COMPONENT

The concept analysis of zoonymic idioms with somatic component is based upon corpora of Macedonian and Croatian idioms. Applying the conceptual method of analysis, the idioms are divided in thematic and semantic fields. Most of the noted idioms reflect the human being-his/her personal and intellectual characteristics, physical appearance, feelings etc. Very rarely they reflect other meanings.

Key words: conceptual method, Macedonian zoonymic idioms, Croatian zoonymic idioms, Somatic components

Ivana Vidović Bolt
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, Hrvatska
ividovic@ffzg.hr

ŽIVOTINJA KAO (NE)INTELIGENTAN ČOVJEKOV PRIJATELJ

Antropocentričnost i većinom negativna obilježena frazema u sastavu kojih je naziv životinje dokazane su propitivanjem takvih sveza u mnogim europskim jezicima iz različitih aspekata. Oba su obilježja potvrda suživota čovjeka i životinje i odraz afektivna odnosa govornika prema životinjama, posebno onima s kojima je u češćem doticaju. Među frazemima s nazivom životinje posebno mjesto zauzimaju oni koji se odnose na čovjekov intelekt i u različitim se jezicima ostvaruju po istim ili vrlo sličnim modelima, a zastupljenost određene životinje ovisi o stereotipnim predodžbama svojstvenima jezičnoj i kulturnoj sredini u kojoj su se frazeološke jedinice oblikovale i ustalile.

Ključne riječi: antropocentričnost frazema, animalistički frazemi, stereotipi, intelekt

ANIMAL AS A(NON) INTELLIGENT HUMAN ANIMAL

Anthropocentricity and mostly negative connotations of idioms with an animal lexeme component have been established by analyzing the connection between the two features from different aspects in many European languages. Both features are a confirmation of co-existence between humans and animals and a reflection of the affective relationship between the speaker and the animals, especially those with whom he or she has a more frequent contact. Special positions among animal idioms have those which relate to human intellect and are in different languages formed by the same or very similar models. On the other hand, the representation of animals that appear depends on reflected stereotypical images inherent to the linguistic and cultural environment in which the idiomatic structures have been formed and conventionalized.

Key words: anthropocentricity of idioms, animal idioms, stereotypes, intellect

Maria Wtorkowska
Filozofski fakultet Sveučilište u Ljubljani
Zagreb, Hrvatska
mwtorkowska@yahoo.com

JĘZYKOWY OBRAZ ŚWINI I JEJ RODZINY PRZEZ PRYZMAT FRAZEOLOGII W JĘZYKU POLSKIM I SŁOWEŃSKIM

Artykuł poświęcony jest frazeologii porównawczej. Porównano w nim polskie związki frazeologiczne zawierające element oznaczający *świnie* i członków jej rodziny, ze związkami wyrazowymi występującymi w języku słoweńskim. Zbadano, które z tych związków mają taką samą, podobną, czy inną strukturę, które znaczą to samo lub co innego i jaki jest ich zakres użycia w obu językach.

Słowa kluczowe: frazeologia porównawcza, glottodydaktyka polonistyczna, język polski, język słoweński

JEZIKOVNA PODOBA SVINJE IN NJEZINE DRUŽINE SKOZI PRIZMO FRAZELOGIJE V POLJSKEM IN SLOVENSKEM JEZIKU

V prispevku se ukvarjam s primerjalno frazeologijo. Zanima me jezikovna podoba leksema *svinja* in njene družine, kot se kaže v poljskih in slovenskih besednih zvezah. Primerjam poljske frazeologeme s slovenskimi. V tem članku obravnavam, kateri od frazeologemov imajo isto ali podobno obliko, isti ali drugačen pomen in kakšna je njihova raba v obeh jezikih.

Ključne besede: primerjalna frazeologija, glotodidaktika poljskega jezika, poljski jezik, slovenski jezik

SEMANTIČKA ANALIZA ANIMALISTIČKIH POREDBENIH FRAZEMA SA ZNAČENJEM MRŠAVOSTI, VITKOSTI I DEBLJINE U RUSKOME I HRVATSKOME JEZIKU

U ovom će se radu provesti semantička analiza animalističkih poredbenih frazema kojima se u ruskome i hrvatskome standardnom jeziku ukazuje na čovjekovu mršavost, vitkost i debljinu.

Najprije će se spomenuti opće karakteristike poredbenih frazema, a zatim odrediti najzastupljeniji strukturni tipovi animalističkih poredbenih frazema koji ulaze u koncept mršavosti, vitkosti i debljine, nakon čega će uslijediti njihova značenjska analiza.

Unutar svakoga od spomenutih koncepata frazemi će biti raspoređeni prema životinjskome razredu kojemu pripada zoonim u njihovu sastavu, počevši od jednostavnijih oblika prema složenijima. Svaki će frazem biti popraćen komentarom o njegovoj uvjetovanosti i konotaciji koju nosi.

Ključne riječi: ruski i hrvatski jezik, poredbeni frazem, zoonim, mršavost, debljina

СЕМАНТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ АНИМАЛИСТИЧЕСКИХ СРАВНИТЕЛЬНЫХ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ СО ЗНАЧЕНИЕМ ХУДОБЫ, СТРОЙНОСТИ И ТОЛЩИНЫ В РУССКОМ И ХОРВАТСКОМ ЯЗЫКАХ

В данной работе проводится семантический анализ анималистических сравнительных фразеологизмов, которые в русском и хорватском литературных языках указывают на худобу, стройность и толщину человека.

Сначала упоминаются общие характеристики сравнительных фразеологизмов, а потом определяются наиболее часто встречающиеся структурные типы анималистических сравнительных фразеологизмов, которые входят в концепт худобы, стройности и толщины, наряду с их семантическим анализом.

Внутри каждого из данных концептов фразеологизмы будут классифицированы в соответствии с животным классом, которому принадлежит зoonим в их составе, начиная с самого низшего к тем более сложным. Кроме того, каждый пример сопровождается комментарием о его происхождении и коннотации.

Ключевые слова: русский и хорватский языки, сравнительный фразеологизм, зoonим, худоба, толщина

UREDNIKA KNJIGE SAŽETAKA:

izv. prof. dr. sc. Ivana Vidović Bolt

ISTRAŽIVAČI:

Branka Barčot, prof.
red. prof. dr. sc. Željka Fink-Arsovski
Karina Giel, prof.
prof. dr. sc. Ewa Komorowska
doc. dr. sc. Emilia Nedkova
red. prof. dr. sc. Neda Pintarić
red. prof. dr. sc. Dubravka Sesar
prof. dr. sc. Joanna Szerszunowicz
Ana Vasung, prof.
izv. prof. dr. sc. Ivana Vidović Bolt, voditeljica istraživanja

PREVODITELJI SAŽETAKA:

Autori i
dr. sc. Ivica Baković
Miroslav Hrdlička, prof.
Maja Kukavica, prof.

AUTORICA ILUSTRACIJE:

Petra Bolt